

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1172

3. LISTOPADA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Srijemska biskupija

Obilježena 1100. obljetnica
Hrvatskoga Kraljevstva

SADRŽAJ

8

Prof. dr. sc. Dušan Spasojević
o predstojećim
parlamentarnim izborima
**I jedan i drugi blok
mogu se nadati pobjedi**

12

Prečasni Josip Pekanović,
župnik u mirovini
**U tišini oltara
i životu grada**

20

25. Festival bunjevački pisama
**Pismo bunjevačka
– pobjednička pjesma**

26

25. Likovna kolonija Colorit
na salašu Matarić
**Četvrt stoljeća Nazorove
umjetničke priče**

30

HKC Bunjevačko kolo iz Subotice
obilježilo obljetnicu
**Pet i pol desetljeća
postojanja i rada**

32

Miholjski koncert
u Novom Slankamenu
Obnovljena tradicija

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

• (novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
• (novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
• (novinar)

• Jelena Dulić Bako
• (novinarka)

• Suzana Darabašić
• (novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

• Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

• Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

• Mirjana Trkulja
• (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• (distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

• Branimir Kuntić
• TELEFON: ++381 24/55-33-55;
• ++381 24/55-15-78;
• ++381 24/53-51-55
• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230
• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs
• WEB: www.hrvatskarijec.rs
• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
• List je upisan u Registar javnih glasila
• Agencije za privredne registre Republike Srbije
• pod registarskim brojem: NV000315
• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija
• u publikaciji Biblioteka
• Matice srpske, Novi Sad
• 32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Iščekivanje

Mogući su izbori u prosincu, kreće kampanja, izvanredni izbori ne bi riješili društveno-političku krizu. U tom opsegu idu izjave nositelja vlasti, dok se društvena i politička kriza samo produbljuje.

Toliko da je rasprava o političkoj krizi u Srbiji uvrštena ovog tjedna i u dnevni red, na početku redovitog jesenskog zasjedanja, parlamentarne skupštine Vijeća Europe u sklopu debate o aktualnim pitanjima. Upitan je i o(p)stanak Srpske napredne stranke u Europskoj pučkoj stranci, grupaciji koja je najjača u Europskom parlamentu, što bi posljedično umanjilo manevarski prostor vladajućih na europskoj političkoj pozornici.

I dok vladajući mijenjaju izjave oko mogućih izbora, nagađa se i licitira tko su ljudi na famoznoj studentskoj listi koja bi na nekim budućim izborima trebala biti ozbiljan politički protivnik vlasti. Oporbu nitko ne spominje ili je ne uzima previše ozbiljno. Ni oni sami nisu načisto hoće li podržati studentsku listu (ako studenti uopće hoće imati s oporbom bilo kakvu suradnju), hoće li svatko posebno ili će u drugi plan staviti svoje ideološke razlike i na crtu izaći kao jedan tim.

A nakon svega toga dolazi pitanje što poslije eventualne pobjede na izborima. Možda je to i ključno pitanje i u odgovoru na to pitanje krije se i ponašanje europskih dužnosnika koji su još uvijek tolerantni prema Srbiji. Europskoj uniji sada je potrebna stabilizacija, pa se tu i tamo može i zažmiriti na ponešto što odskače iz duha europske demokracije. Na pojave koje odskaču od duha europske demokracije nije imuna ni sama Europska unija.

Z. V.

Studentski putokaz

Iskustva i savjeti za studente u Hrvatskoj i Srbiji

Kako bi budući studenti iz prve ruke čuli što ih očekuje tijekom studija u drugim gradovima – Novom Sadu, Osijeku, Zagrebu i Vukovaru, Hrvatsko nacionalno vijeće organiziralo je 24. rujna neformalno okupljanje pod nazivom »Studentski putokaz«, na kojem su starije kolege imale priliku predstaviti brucosiima svoja iskustva.

»Mislimo da je ovo divno okupljanje, a svakako nam je cilj bio da, osim HNV-a, čuju još neka iskustva onih koji to prolaze. To su prijevoz, osiguranje, računi u banci, udruge, aktiviranje i što bilježi studentski život u tim gradovima. Ovo je pravi početak i poticaj, pored svega što smo prošli jer danas-sutra će se seliti i provesti nekoliko godina u tim gradovima«, objašnjava predsjednica Odbora za obrazovanje u HNV-u **Nataša Francuz**.

Dunja Šimić, studentica pete godine Učiteljskog studija na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku, predstavila je studentski život u tom gradu, gdje trenutno studira petnaestak mladih iz Vojvodine.

»Imam samo lijepih uspomena, ne znam što bih drugo rekla, imamo veliku potporu zajednice iz Subotice, osim što imamo osigurane domove i stipendije, to nam je poticaj da budemo još bolji. Svakom bih preporučila studiranje u Hrvatskoj. Poruka je da smo se svi bojali, ali to je najnormalnije, ali imaju podršku svih nas koji smo tamo i zajednice. Samo naprijed, bit će to sve u redu«, poručuje Dunja.

Katarina Piuković, koja je na master studijima na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu, podijelila je svoje iskustvo studiranja u Srbiji. Kako kaže, mnogi koji su poput nje završili školovanje na hrvatskom jeziku, pitali su se što dalje, a njezina je poruka da jezična barijera ne postoji.

»Toga se ne treba plašiti, pogotovo se ne treba plašiti razgovarati s drugim kolegama. Imala sam jako pozitivne reakcije kada sam rekla da sam dio hrvatske zajednice u Srbiji. Dodala bih još kao poticaj svakom studentu, bilo da studira u Hrvatskoj ili Srbiji, da nađe neki posao jer to donosi još neke nove benefite, i naravno, priključivanje studentskim organizacijama gdje sam dobijala jako veliku podršku i pitanja u vezi s hrvatskom zajednicom. Osjećala sam se da dijelim nešto što nije samo moje, tako da je moja poruka da, kad i ostanemo u Srbiji i nismo više ušušćani u hrvatskim odjelima, trebamo ostati i govoriti o tome što jesmo«, istaknula je Katarina.

Za **Luciju Horvacki** iz Subotice novo životno poglavlje počinje ove jeseni, kada odlazi na studij u Zagreb, zbog čega joj je susret sa starijim kolegama bio veoma značajan, kao i podrška HNV-a pri upisu.

»Najteže za nas kada upisujemo je to što smo daleko, a također, neke informacije nisu tako lako pristupačne, papiri, dokumenti. Imati koga nazvati bilo je od velike pomoći. Upisala sam se preko posebne upisne kvote, nisam polagala Državnu maturu«, objašnjava Lucija.

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** podijelila je važnu poruku brucosiima, naglasivši podršku koju im Vijeće može pružiti tijekom studija.

»Pozvali smo brucose da ih uputimo u sve ono što ih zanima. Znamo da kada brucosh ode u novu sredinu, jako mu je važno dobiti korisne informacije. Druga stvar koja nam je važna je da im kažemo što još od nas mogu očekivati, koje vrste pomoći još imaju i da im kažemo da su oni i dalje dio zajednice, bez obzira gdje odu studirati, bilo u Srbiji ili Hrvatskoj. Mi ćemo biti točka na koju se mogu osloniti – i u smislu potpore, stipendija, domova, kvota, a i kad god zapnu za vrijeme studiranja. Ono što još želimo jest da napravimo neke male centre koji će biti pomoć, da stariji studenti mentori pomažu mlađima. Na kraju, nama je jako važno da znamo tko je što upisao i koga ćemo čekati nakon četiri, pet godina. Koga možemo čekati u našoj zajednici i na koji način ćemo se osnažiti. Poruku da su sa svojim talentima važni i da doprinose zajednici svakako im govorimo, ali važno nam je da znaju da nakon što završe fakultet, mi ih ovdje čekamo i imaju svoje mjesto u zajednici«, istaknula je Vojnić.

M. V. R.

Jasna Vojnić u Hrvatskom saboru

»Hrtkovci nisu samo priča jedne noći, nego rana cijelog jednog naroda«

Zastupnica u Hrvatskom saboru **Jasna Vojnić** govorila je 26. rujna u Saboru o stradanju Hrvata u Srijemu prije 30 godina te ukazala na situaciju u kojoj se oni danas nalaze.

Svoj govor započela je najavom događaja koji će organizirati Zajednica protjeranih Hrvata Srijema, Bačke i Banata na Mirogoju, gdje će se zajednički prisjetiti najvećeg progona Hrvata iz Srijema.

»Prisjetit ćemo se onih dana kada su čitave obitelji, u strahu i bez ikakve zaštite, bile prisiljene napustiti svoje domove u Vojvodini«, rekla je Vojnić i podsjetila kako je sve započelo:

»Od svibnja 1992., kada je **Vojislav Šešelj** na trgu u Hrtkovcima poimence prozvao Hrvate koji 'te noći trebaju iseliti', pa do kraja devedesetih iz Vojvodine se iselilo 40 tisuća Hrvata, a 25 ih je ubijeno ili nestalo bez traga. Prisjetimo se tih strašnih dana – kada su Hrvati u Srijemu dobivali prijeteće ceduljice na vrata, kada su telefoni zvonili noću s porukama: 'Selite se dok je vrijeme', 'Ovo više nije vaše mjesto', 'Bolje da sami odete nego da mi dođemo po vas' i sličnim prijetnjama. Kada su eksplozivne naprave bacane ispred kuća, a ljudi odvođeni i nestajali bez traga. Kada su cijela sela i ulice ostajali prazni, a obitelji su u jednom danu, s vrećicom u ruci, morale napustiti svoje domove«.

Hrtkovci su, istaknula je Vojnić, postali simbol svih tih događaja – mjesta u kojem je u svibnju 1992. godine Vojislav Šešelj na trgu, pred masom, prozvao poimence sve one koji se te noći moraju iseliti.

Govoreći o današnjoj situaciji, Vojnić je upozorila da se, tri desetljeća kasnije, još uvijek ne nazire institucionalno priznanje zločina niti pijetet prema žrtvama.

»Danas, 30 godina kasnije, u tim istim Hrtkovcima – mjesto sjećanja još ne postoji. Ali postoji Kuća Vojislava Šešelja. Kuća u kojoj je prije samo deset dana Šešelj organizirao dernek – veliko veselje koje je za cilj imalo da se devedesete nikada ne zaborave i da strah nikada ne napusti domove Hrtkovčana«, rekla je i jasno osudila takve događaje:

»Umjesto priznanja – poricanje. Umjesto pijeteta – ismijavanje. Umjesto pomirenja – produljavanje trauma. Poruka je jasna: 'Ne samo da smo vas istjerali, nego ćemo se tomu i naslađivati'«, kazala je.

Posebno je zabrinjavajuće, prema njezinoj ocjeni, to što je ovakav događaj prenosila Televizija *Informer*, »dajući toj poruci i medijski legitimitet«.

Osim toga, večer prije događaja dogodio se niz provala, uključujući i onu u kuću župnika u Hrtkovcima, što je Vojnić protumačila kao mogući oblik zastrašivanja:

»Možda slučajno, a možda baš s namjerom – da strah ni slučajno ne zaobiđe niti jednu kuću. Tako se i danas, tri desetljeća nakon svega, strah i dalje koristi kao oružje. Žrtve i njihove obitelji, umjesto pijeteta, istraga, procesuiranih slučajeva, isprika – i dalje dobivaju samo nastavak agonije«.

Vojnić je zaključila svoje obraćanje pozivom na priznavanje prošlosti i poštovanje prema žrtvama, izrazivši nadu da će Srbija to jednog dana i učiniti:

»I zato, još jednom koristimo ovu govornicu da jasno kažemo: država koja želi graditi budućnost mora imati snage priznati prošlost – kao što je to Hrvatska učinila. Mora jasno reći: zločin se ne slavi, žrtva se poštuje! Vjerujem da će i za Srbiju jednom doći to vrijeme. Da će i u Hrtkovcima postojati mjesto sjećanja. Da će sazreti svijest kako se prošlost više ne smije skrivati niti izvrćati. Jer tek tada ćemo je moći otpustiti – ne u zaborav, nego u mir!

A do tada, ne smijemo se umoriti od ponavljanja: Hrtkovci nisu samo priča jedne noći, nego rana cijelog jednog naroda. Naša je dužnost da ta rana, i u Srbiji i u Hrvatskoj, postane opomena – a ne trajna bol«.

M. V. R.

Obilježena 1100. obljetnica Hrvatskoga Kraljevstva

U povodu proslave blagoslovljena je spomen-ploča na kojoj se, među ostalim, navodi: »Za rast vjere i baštine hrvatske zajednice u Srijemu, koja svojim zauzetim djelovanjem pridonosi duhovnom, kulturnom i društvenom životu Srijema«

U Hrvatskoj je 2025. proglašena godinom obilježavanja 1.100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva kao, kako se navodi, podsjetnik na bitne trenutke u povijesti – godinu krunjenja prvog hrvatskog kralja **Tomislava** kao i njegov spomen u pismu pape **Ivana X.** kojim je 925. godine sazvan Prvi splitski crkveni sabor – čime je Hrvatska postala samostalnim i priznatim kraljevstvom, što je imalo ključnu ulogu u oblikovanju hrvatskog nacionalnog identiteta i suverenosti.

Ovoj proslavi pridružili su se i Hrvati u Srbiji. Naime, programom u Golubincima, Hrvati u Srijemskoj biskupiji obilježili su 27. srpnja 1.100. obljetnicu Hrvatskoga Kraljevstva. Proslavu su zajednički organizirali Srijemska

biskupija, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i HKPD *Tomislav* iz Golubinaca, uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Spomen ploča za jubilej

Obilježavanje obljetnice započelo je svečanim misnim slavljem u golubinačkoj crkvi sv. Jurja koje je predvodio srijemski biskup mons. **Fabijan Svalina** u zajedništvu sa svećenicima iz te biskupije. U povodu proslave blagoslovljena je spomen-ploča na kojoj se, među ostalim, navodi: »Za rast vjere i baštine hrvatske zajednice u Srijemu, koja svojim zauzetim djelovanjem pridonosi duhovnom,

kulturnom i društvenom životu Srijema«.

Spomen-ploču blagoslovio je srijemski biskup u miru mons. **Đuro Gašparović**.

»Više je povoda zbog kojih smo se danas okupili ovdje kao biskupijska zajednica, s hrvatskim udrugama iz Srijema i institucijama hrvatske zajednice u Srbiji. Molitveno slavlje organiziramo kao sjećanje na veliki povijesni događaj – crkveni sabor u Splitu, gdje su definirana mnoga pitanja vezana uz crkveni život toga vremena. To je i godišnjica kada je okrunjen prvi hrvatski kralj Tomislav. Poveznica s Golubincima je ta da ovdašnja hrvatska udruga nosi upravo njegovo ime. Slavljem želimo zahvaliti Bogu na daru vjere i domovine – kako matične, tako i domovine u kojoj živimo – te molimo za mir i blagostanje kako hrvatske zajednice, tako i svih naroda koji ovdje žive«, kazao je mons. Fabijan Svalina.

Tragom milenijskih proslava

U prostorijama Pastoralnog centra otvorena je prigodna izložba »1.100 godina Hrvatskoga Kraljevstva – Tragom milenijske proslave u Bačkoj i Srijemu«,

koju je priredio ZKVH. Naime, godine 1925. milenijska proslava Hrvatskoga Kraljevstva održana je diljem Kraljevine SHS, a među ostalim i u vojvođanskim mjestima sa značajnim brojem Hrvata – Petrovaradinu, Srijemskoj Mitrovici, Rumi, Kukujevcima, Golubincima, Šidu, Hrtkovcima, Moroviću, Zemunu, Srijemskim Karlovcima i Subotici. Tim povodom, podignute su spomen-ploče u sjećanje na te proslave, od kojih je veći dio i danas očuvan. Autorica izložbe je **Katarina Čeliković**, suradnica Zavoda.

»Izložbom želimo prikazati našu povijesnu prisutnost na prostorima na kojima stoljećima živimo, ali i našu pripadnost hrvatskom narodu. O tome svjedoči milenijska proslava 1.000. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva koja je organizirana u više mjesta u Srijemu i Bačkoj. Današnji program skromniji je nego onaj od prije stotinu godina, no sukladno današnjim mogućnostima dajemo svoj prinos nacionalnom i duhovnom zajedništvu. Izložba prikazuje sva slavlja od prije 100 godina, koja su zabilježile tiskovine toga doba – a do njih nije bilo lako doći. Podaci su prikupljeni zahvaljujući pomoći mr. **Zlatka Virca** iz Vinkovaca, preč. **Marka Kljajića** iz Surčina te **Vladimira Nimčevića** i **Stevana Mačkovića** iz Subotice. Zanimljivo je pratiti izvješća o proslavama u kojima se vidi velika ljubav prema vlastitoj kulturnoj i vjerskoj povijesti, a ona su važna za sva buduća istraživanja ove teme«, rekla je Čeliković.

Proslavi u Golubincima nazočila je i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća te zastupnica u Hrvatskom saboru **Jasna Vojnić**.

»Krunisanje kralja Tomislava prije 1.100 godina imalo je poruku da velika i snažna vojska te jedin-

stvo mogu mnogo toga postići. Danas je poruka slična i imamo razloga za slavlje, jer 1.100 godina kasnije možemo reći da hrvatska država skrbi za nas. Ta potpora povećala se u posljednjem desetljeću – politički, moralno i materijalno. Ovom proslavom pokazujemo da smo integralni dio velikoga hrvatskog naroda«, rekla je Vojnić.

Proslavu su uveličali i članovi hrvatskih udruga iz Srijema, predstavivši se tamburaškom glazbom i nošnjama. Nakon Srijema, obilježavanje 1.100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva za Hrvate s područja Subotičke biskupije bit će održano 24. listopada u Subotici. Također, i izložba »1.100 godina Hrvatskoga Kraljevstva – Tragom milenijske proslave u Bačkoj i Srijemu« bit će prikazana i u drugim mjestima u Vojvodini.

D. B. P.

Prof. dr. sc. Dušan Spasojević o predstojećim parlamentarnim izborima

I jedan i drugi blok mogu se nadati pobjedi

*Pretpostavljamo da će klasične partije imati nastupe koji će ličiti na ono što su i do sada radile, a imat ćemo i studentsku listu koja će vjerojatno pokušavati inzistirati na nekim načelnim stvarima kao što su pitanje transparentnosti i odgovornosti * Takva kampanja bila je u sličnoj mjeri i kampanja »Srbija protiv nasilja«, koja je bila najuspješnija oporbena kampanja od dolaska naprednjaka na vlast * Mi sada već vidimo u nekoliko istraživanja da je, kada pitate građane jesu li im bliže stranke vlasti ili oporba, u grubim crtama izjednačen rezultat * Postoje dva bloka koja su takva da se i jedni i drugi mogu nadati pobjedi*

U intervjuu za *Frankfurter Allgemeine Zeitung* predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** rekao je kako će prijevremeni parlamentarni izbori u Srbiji biti održani sljedeće godine – vjerojatno koncem godine, ali možda i ranije. To znači da do izbora, ako budu na proljeće, ima još oko šest mjeseci ili pak ako će biti koncem godine još oko godinu dana. Za pretpostaviti je da se vladajuća stranka, koja će i odrediti datum izbora, koji naravno njima odgovaraju, intenzivno priprema za te izbore uz prednost da će prvi znati datum izbora.

S druge strane, pitanje je kako se svi protivnici Srpske napredne stranke od oporbe do studentskog pokreta pripremaju za izbore. Studenti su tražili izbore, ali još uvijek nije poznato tko će biti na takozvanoj studentskoj listi, a još manje se zna za kakvu politiku će se zalagati, kakav im je program, koji su konkretni ciljevi koje žele ostvariti.

Također je i oporba velika nepoznanica, ne zna se hoće li ići ujedinjeni ili u više kolona, a ni njihovi programi i konkretne politike nisu baš jasno definirani, osim generalne orijentacije i zahtjeva da dođe do smjene vladajućih stranaka na čelu s Aleksandrom Vučićem. Jedina stranka koja se izjasnila i poručila kako je u potpunosti spremna povući se pred studentskom listom je Demokratska stranka.

Studentska lista – »catch all« taktika

U razgovoru za *Hrvatsku riječ* redoviti profesor na Fakultetu političkih nauka u Beogradu dr. sc. **Dušan Spasojević** kaže kako je teško pretpostaviti kako će izgledati stvari, ali da neke elemente već sada možemo znati.

»Osim liste stranaka na vlasti, bit će bar tri a možda i četiri oporbene liste i pored njih svih vjerovatno i studentska lista. Pretpostavljamo da će klasične partije imati

nastupe koji će ličiti na ono što su i do sada radile, a imat ćemo i studentsku listu koja će vjerojatno pokušavati inzistirati na nekim načelnim stvarima kao što su pitanje transparentnosti i odgovornosti, oslanjajući se na ono što su radili posljednjih jedanaest mjeseci i da odatle vuku podršku. To znači da će to biti jedna dosta bezobalna i šarena sveobuhvatna kampanja koja ima svoje prednosti i mane i koja će zavisiti i od ljudi koji budu na listi i od toga kakav će odnos izgraditi prije svega prema proeuropskoj oporbi. Od svega toga će ovisiti dinamika studentske kampanje pa i, rekao bih, uspjeh u određenoj mjeri«, kaže profesor Spasojević.

Međutim, ovakva neodređenost pokreta koji je u prethodnim mjesecima dobio veliku podršku građana, koja

Brnabić o izborima

Predsjednica Skupštine Srbije **Ana Brnabić** rekla je da oni koji traže raspisivanje parlamentarnih izbora »žele nakon izbora izići na ulice i nastaviti prosvjede, a ne da riješe krizu u društvu«, i dodala da se više ne spominju izborni uvjeti i preporuke ODHIR-a.

»Jesu li izbori 2023. godine riješili bilo kakvu krizu? Apsolutno ne. Nijednu krizu nisu riješili. Kakvu krizu bi riješili u ovom trenutku? Oni traže izbore ne da bi riješili krizu, nego da bi pumpali, kao što su uradili i 2023. i 2024. godine, kako bi izišli na ulice i dalje nastavili prosvjede«, kazala je Brnabić.

u posljednje vrijeme pomalo i jenjava, nailazi i na kritike. Kritike kako toga što se još uvijek ne znaju imena ljudi koji će biti na listi, naziva i načina formiranja liste, pa do izostanka konkretizacije politika i programa. Prema Spasojeviću, studentski pokret nije jedini koji takvom taktikom nastoji zadobiti podršku najrazličitijih grupa i slojeva od ljevice do desnice.

»Postoji dokument s principima koji je objavljen pred vidovdanski prosvjed gdje oni ne nude ništa što bi bilo specifično, već studentska lista nastoji obuhvatiti sve one koji ih podržavaju – od krajnje ljevice do krajnje desnice. I u tom smislu će ta lista biti neka vrsta kompromisa. Svakako mora biti tu nekih sadržinskih elemenata, ali vjerojatno će biti određenog naglaska na stvarima na kojima inzistira asocijacija Društveni front, na nekim lijevim idejama u ekonomiji, ali mimo toga ne očekujem ništa drugačije. Ali, usprkos tome, situacija u društvu kakva je sada stvara prostor da se pravi jedna takva kampanja. Na kraju krajeva takva kampanja bila je u sličnoj mjeri i kampanja 'Srbija protiv nasilja', koja je bila najuspješnija oporbeni kampanja od dolaska naprednjaka na vlast. Ali je ona isto bila 'catch all', odnosno sveobuhvatna kampanja koja je varirala elemente i lijevog i desnog i vanjske politike. Na kraju krajeva, i SNS ima mnogo takvih 'catch all' elemenata i neće tu studentska lista toliko štrčati.«

Istraživanja javnog mnijenja – tko ima premoć?

Kako se izbori približavaju, učestala su i istraživanja javnog mnijenja s jednim od najvažnijih pitanja a to je tko može imati premoć na predstojećim izborima. Objavljeni rezultati više istraživanja javnog mnijenja ne poklapaju

se, ali govore o tome kako danas postoje dva bloka, što je situacija koje nije bilo od kada su naprednjaci došli na vlast 2012. godine.

»Ono što je najvažnije i što mi sada već vidimo u nekoliko istraživanja jeste da je, kada pitate građane jesu li im bliže stranke vlasti ili oporba, u grubim crtama izjednačen rezultat. Dakle, postoje dva bloka koja su takva da se i jedni i drugi mogu nadati pobjedi. I to je prvi puta, nakon jako dugo vremena, zapravo od 2012. godine, da imamo takvu situaciju. To stvara uvjerenje da će sljedeći izbori zaista biti neizvjesni, ali mislim da za sve ostalo treba sačekati da se vidi kada će točno biti izbori i da se vidi tko će i u kojim koalicijama izići na izbore. Jer meni se čini da ispitivanja javnog mnijenja u situaciji koja je jako promjenljiva, kada je partijska scena s ovako važnim novim akterom kao što su studenti, ipak ima ograničenja i da sada možemo ispitivati načelne stvari ali ne možemo još davati projekcije – je li vlast na 33 ili 42 posto. Ipak, mislim da je ovakva situacija važna stvar i nju vidimo i u onim starim *Crtinim* istraživanjima i kod *Sprint insighta*, a donekle se to čak vidi i u *Ipsosovim* ocjenama o radu Vlade. To znači da se nešto promijenilo«, objašnjava profesor Spasojević.

Izborni uvjeti pali u drugi plan

Sljedeća važna tema, kada su predstojeći izbori u pitanju, jesu izborni uvjeti, međutim rad na njihovom poboljšanju je stao i oporba se povukla iz radne grupe koja na tome treba raditi, a preporuke nisu napravljene. Prema Spasojeviću, promjenom dinamike u društvu prevladalo je mišljenje da se, ako bude dovoljno podrške među

građanima, može odnijeti pobjeda i u neravnopravnim uvjetima.

»Mislim da su oporba i civilno društvo koji su se time bavili negdje pred posljednje parlamentarne izbore shvatili kako je to neka vrsta uzaludnog posla i da ne može doći do ozbiljnije promjene ili unaprjeđenja izbornih rezultata te je zato zastao rad u radnoj grupi oko unaprjeđenja biračkog popisa, procedura oko REM-a i slično. Znači, te neke ključne stvari koje su se ticale izbornih uvjeta su zastale i onda se, baš u tom razdoblju kada je sve to stalo, dogodio pad nadstrešnice i krenuo je studentski val prosvjeda. Sa studentskim prosvjedima zapravo mislim da su mnogi akteri implicitno shvatili kako se sada mijenja dinamika u društvu i da se povećava šansa za oporbu usprkos neravnopravnim uvjetima. I onda je to promijenilo fokus na traženje izbora i u drugi plan pomjerilo priču o izbornim uvjetima, što u stvari jeste vrlo iracionalna i neobična odluka, ali mi se čini da nemaju snage za obje stvari. Na kraju krajeva, možemo pretpostaviti da izbori na kojima će SNS izgubiti svakako neće biti u potpunosti fer i slobodni kao što u rujnu 2000. godine nisu bili fer, ali raspoloženje naroda se tako promijenilo da je dovoljno smanjilo nadmoć vlasti i omogućilo tada oporbi da pobijedi«, ocijenio je Spasojević.

Međutim, ta neobična odluka svakako ne doprinosi demokratizaciji društva i bilo bi logično da oporba koja sebe naziva demokratskom ipak inzistira da se izborni uvjeti mijenjaju i poboljšaju zbog svih sljedećih izbora. Profesor Spasojević smatra kako bi trebali inzistirati, ali je ocijenjeno da nema mehanizama a ni pritiska izvana koji bi doveli do uspjeha u tom procesu.

»Trebali bi inzistirati, ali vidjeli smo i u ovom posljednjem procesu oko izbora članova REM-a da nema mehanizama a da nema ni pritiska izvana. Ne znam bi li se nešto moglo mijenjati sada, uvjetno rečeno u posljednjem trenutku pred izbore, ukoliko bi prije svega međunarodna

zajednica bila zainteresiranija za to, zato što mi se čini da bez njih i njihovog pritiska vlast ne popušta oko bilo čega. Tako da eventualno ako bi popustio studentski pritisak i studentski prosvjedi postali pasivniji, onda bi to otvorilo prostor da se vratimo na tu temu, naročito ako međunarodna zajednica vidi to kao neki kanal utjecaja na vlast.«

Izbori nakon izbora?

Na koncu, otvara se pitanje što nakon izbora i eventualne pobjede oporbe i studentske liste. Ideja koju su lansirali studenti je bila da se nakon pobjede pripreme novi izbori s poboljšanim izbornim uvjetima i u normalnoj atmosferi.

»Jedna od prvih ideja studenata bila je da ti izbori koje sada traže budu neka vrsta privremenih izbora i da ta vlada ima vrlo ograničeni i definirani mandat nakon čega bi se išlo na nove izbore. To je sasvim razuman i opravdan plan i mogao bi lakše dobiti podršku oporbenih stranaka pa možda i nekih dijelova društva, ali nije izvjesno da se radi na tom planu, već nekako djeluje da ta vlast koja bi hipotetički došla poslije naprednjaka ne bi tako brzo željela otići s vlasti. Ali mi se čini da će do toga doći, uvjetno rečeno, prirodnim putem jer će, tko god da pobijedi SNS, ta buduća koalicija zapravo biti slabija nego što je bio DOS 2000. godine i da će se oni po prirodi stvari podijeliti unutar sebe jako brzo i onda ćemo svakako imati nove izbore mnogo brže nego što je logično. Naročito ako bi to podrazumijevalo i neke koalicije s postojećim političkim partijama, ako bi socijalisti na primjer opet promijenili stranu ili neke manjinske stranke ili netko od koga sada to ne očekujemo da bude dio te priče, ali to se može dogoditi i može ubrzati nove izbore«, zaključuje Spasojević.

J. D.

Projekt prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija

Iskorak za proizvodnju zanatskih sireva

U Krušedolu na Fruškoj gori pušten je u rad novi liofilizator, nabavljen u sklopu prekogranične suradnje Privredne komore Vojvodine i Osječko-baranjske županije kroz projekt »Pannonian Superfood – Primjena inovativne tehnologije prerade hrane u proizvodnji zanatskih sireva«, priopćila je Vlada Vojvodine. Projekt se financira putem EU programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija, a njegova je svrha podržati male i srednje proizvođače zanatskih sireva u Vojvodini i Osječko-baranjskoj županiji.

Glavni cilj inicijative je unaprijediti proizvodnju zanatskih sireva kroz uvođenje inovativnih tehnologija prerade hrane, podići kvalitetu proizvoda, ojačati konkurentnost na tržištu te razviti dugoročnu suradnju među proizvođačima s obje strane granice. Novi liofilizator predstavlja važan iskorak za prehrambenu in-

dustriju Fruške gore i šireg područja. Zahvaljujući ovoj tehnologiji, zanatski sirevi mogu se dugotrajno čuvati uz očuvanje kvalitete, što otvara dodatne mogućnosti za njihov plasman na domaće i inozemno tržište.

Događaju je prisustvovao i potpredsjednik Pokrajinske vlade **Tomislav Žigmanov**, koji je naglasio da je riječ o značajnoj investiciji u sektor mljekarstva. »Projekt je rezultat snažnog partnerstva Privredne komore Vojvodine i Osječko-baranjske županije, kao i podrške Europske unije kroz program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija. Time pokazujemo da granice ne moraju biti prepreka, već most koji povezuje ljude, ideje i resurse. Našim poljoprivrednicima i proizvođačima hrane time otvaramo vrata modernim tehnologijama, većoj konkurentnosti i novim tržištima, a potrošačima nudimo zdravije i kvalitetnije proizvode«, poručio je Žigmanov.

On je dodao da se očekuje kako će liofilizator postati jezgra brojnih novih projekata, otvoriti radna mjesta i doprinijeti daljnjem razvoju Fruške gore, Srijema i cijele Vojvodine.

»Ovo je i poruka da zajedničkim naporima, u suradnji s partnerima iz susjedne Hrvatske i uz podršku Europske unije, možemo graditi bolju i održivu budućnost za sve naše građane«, istaknuo je potpredsjednik Pokrajinske vlade.

Sličan pogon bit će otvoren i u Osijeku u narednim danima. Ukupna vrijednost opreme iznosi 162.710 eura, dok je ukupni proračun projekta 448.559 eura.

H. R.

FOTO: www.vojvodina.gov.rs

ko-baranjskoj županiji. Glavni cilj inicijative je unaprijediti proizvodnju zanatskih sireva kroz uvođenje inovativnih tehnologija prerade hrane, podići kvalitetu proizvoda, ojačati konkurentnost na tržištu te razviti dugoročnu suradnju među proizvođačima s obje strane granice. Novi liofilizator predstavlja važan iskorak za prehrambenu in-

Poskupljenje struje – tko ima pravo na povlastice, a tko na popust

Od 1. listopada cijena električne energije u Srbiji povećana je za 6,6 posto, a granica tzv. crvene zone potrošnje spuštena je s 1.600 na 1.200 kilovatsati. Istodobno, povećani su popusti za energetske ugrožene kupce. Olakšice su uvedene i za umirovljenike s minimalnim mirovinama, ratne i civilne vojne invalide te borce. Iz Elektroprivrede Srbije (EPS) poručuju da je sustav spreman za zimu te da su svi planirani remont i rudarskom, termo i hidro sektoru obavljeni na vrijeme. Uz poskupljenje, EPS je uveo i nove pogodnosti za potrošače. Kako je za RTS izjavio pomoćnik izvršnog direktora za opskrbu u EPS-u **Željko Nenadić**, građani mogu ostvariti popust od 7 posto ako svoje račune plate do 20. u mjesecu i odluče se za elektronički račun. Oni koji se opredijele za tzv. samoočitavanje brojila imaju pravo na 6 posto popusta, također pod uvjetom da račun plate do

20. u mjesecu. Ne mijenja se popust od 5 posto koji vrijedi za sve potrošače koji račun plate do 28. u mjesecu. Nedavno je usvojena i nova Uredba o energetski zaštićenim kupcima, kojom se proširuju prava najugroženijih kategorija stanovništva. Umirovljenici s primanjima do 27.711 dinara od ovog mjeseca ostvaruju pravo na umanjenje računa od 1.000 dinara. Isto pravo imaju i ratni te civilni vojni invalidi i borci, uz obvezu da podnesu zahtjev jedinici lokalne samouprave. Energetski ugroženi kupci ostvaruju i dodatnih 5 posto popusta, neovisno o ostalim pogodnostima. Tako, primjerice, smanjenje granice crvene zone s 1.600 na 1.200 kilovatsati za njih neće važiti, jer im se razlika od 400 kilovatsati i dalje obračunava s popustom.

I. U.

Prečasni Josip Pekanović, župnik u mirovini

U tišini oltara i životu grada

»Učinio sam sve da otvorim župu, da svaki čovjek koji je član naše župne zajednice, ali i ako bi došao kao gost, tu kuću osjeti svojim domom.

To nije moj dom, ja sam u njemu samo na službi i na meni je zadaća da ga učinim otvorenim da bi svatko u njemu našao svoje mjesto. I nakon 35 godina u župi Presvetog Trojstva mislim da smo dobro uradili što smo otvorili župu. Kada sam pričešćivao na posljednjoj, oproštajnoj misi vidio sam suze. Mislim da je to dovoljno da čovjek shvati da nije bilo uzaludno«

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Josip Pekanović ove je godine nakon 35 godina provedenih u župi Presvetog Trojstva otišao u mirovinu. Svećenik je čijih je 40 djelovanja vezano za rodni Sombor. Obrazovao se u Rimu. U Sombor se vratio 1986. godine kada je postao upraviteljem župe sv. Križa. Za upravitelja središnje župe Presvetog Trojstva imenovan je 1990. godine. Te godine imenovan je i za somborskog dekana. Na vlastiti zahtjev u mirovinu je otišao nakon napunjenih 75 godina, ali je ostao u Somboru. Svake nedjelje drži misu u kapeli na salašima Nenadić.

Za 40 godina aktivnog rada u Somboru otvorio je crkvu ne samo prema vjernicima već i lokalnoj zajednici, pa je 90-ih Sombor pravio iskorake kao što je organiziranje Somborskih duhovnih večeri ili definiranje načina raspodjele sredstava vjerskim zajednicama iz gradskog proračuna. Preč. Josip Pekanović bio je vijećnik prvog saziva HNV-a.

► Nakon osnovne škole u Somboru odlazite u Suboticu u Paulinum, kasnije na studije u Đakovo i Rim. Što Vas je potaknulo da izaberete svećenički poziv?

Počeo sam ministrirati sa sedam godina i kada sam bio u crkvi, bio sam kraj oltara i svećenika. U istoj župi, ali tri godine stariji od mene, bio je preč. **Stjepan Beretić**, koji nas je kao stariji ministrant uvijek vodio. Kada sam završio osmi razred, iz Sombora su se javila još dvojica

za sjemenište, tako da je u *Paulinum* otišlo nas trojica. To je samo potaknulo ono što je tinjalo u meni dok sam gledao svećenike i kapelane u svojoj župi. Sjemenište je bilo novo i mi smo bili prva generacija koja je ušla u njega. Sve to skupa učvrstilo me je u mojoj odluci da upišem sjemenište.

► Studij ste nastavili u Đakovu, ali vrlo brzo iz Đakova otišli ste u Rim. Kako se to dogodilo?

Poslije *Paulinuma* želio sam odslužiti vojni rok kako tijekom studija ne bih imao brigu oko toga. Otišao sam u kolovožu, a vratio se nakon godinu i pol dana, u siječnju, kada je godina već počela i biskup je odlučio poslati me na studij u Đakovo. Tog ljeta biskupiji je iz Rima stigla obavijest da ima dva mjesta na *Collegium Germanicum* u Rimu za Subotičku biskupiju. Bio sam iznenađen, ali i uplašen. Nisam znao ni talijanski ni njemački, ali sam prihvatio. Sa mnom je išao i **László Szugyi** iz Vrbasa koji je dugo bio župnik u Temerinu. Otišli smo u jesen 1971. godine. Tamo smo susreli dvojicu naših bogoslova, **Belu Tonkovića** i **Stevana Guzsványa**. Tih osam godina boravka u Rimu najljepše su mi godine. Studenti iz 10-15 zemalja Europe žive u istoj kući, dijele svakodnevicu, bio je to ugledni kolegij kojeg su vodili isusovci i bilo je to bilo vrijeme najintenzivnijeg osmišljenja Drugog vatikanskog sabora. U *Germanicum* su dolazili ljudi

koji su na svojim plećima nosili Drugi vatikanski sabor, imali smo priliku slušati ih, s njima razgovarati. Kada se pri kraju trebalo opredjeljivati, ja sam se nakon filozofije i teologije odlučio specijalizirati katehetiku i upisao sam se na Papinskom sveučilištu selezijanum Fakultet odgojnih znanosti, gdje se intenzivno studiraju pedagogija i sociologija, ali i katehetika. Poslije završenih studija vratio sam se s velikom željom vidjeti kako je to sve u našoj stvarnosti i kako možemo ono što smo naučili i primijeniti.

► **Rođeni ste Somborac i skoro cjelokupan svećenički staž proveli ste baš u Somboru.**

Mladi svećenik ne bira kamo će ići. Hijerarhijsko ustrojstvo naše biskupije je takvo da biskup sa svojim savjetnicima analizira situaciju u svakoj župi, bilo za kapelana, bilo za župničko mjesto i onda se dogovara tko bi gdje trebao biti. Da, rođen sam u Somboru, u Somboru sam vezan i za župu Presvetog Trojstva i župu sv. Križa. Ne samo kao svećenik već i prije jer sam odrastao najprije u dijelu grada koji je pripadao župi sv. Križa, a kasnije na salašima Nenadić, koji pripadaju župi Presvetog Trojstva. Poslije povratka sa studija u Rimu dobio sam mjesto kapelana u Bajmaku. Pet godina bio sam tamo, ali i pored svih obveza koje sam imao nastojao sam održati veze sa župama u Somboru i vlč. **Temunovićem**. Pet-šest nas mladih svećenika silno smo željeli pokušati probuditi, osmisliti pastoral mladih. Zamolilo smo franjevence, posebno fra. **Domagoj Šimunović** iz subotičkog samostana, da nam na raspolaganje stavi Franjevački samostan u Baču. Trebalo je obnoviti dio koji bi mogao primiti 30-40 mladih koji bi tamo proveli tjedan dana. Pomogli su nam mnogi i tu sam dobio odgovor na pitanje je li moguće da se, uobičajeni rad s mladima. Bogu hvala da smo do 1985. godine, svake godine u Baču, kroz četiri grupe okupili svake godine oko 40 mladih, srednjoškolaca iz Subotičke biskupije. To je za mene bilo jedno značajno iskustvo. Iza toga sam dobio župu sv. Križ u Somboru. Bile su to godine koje su otvarale mnogo mogućnosti. Drugi vatikanski sabor ponudio je dovoljno poziva da se stvori novo lice Crkve, ali su zato bili potrebni ljudi koji bi mogli razmišljati na jedan novi način o pastoralu župe, osjećajući vlastitu odgovornost za sve koji su dio te župe. Iznenadna smrt župnika u župi Presvetog Trojstva preč. **Ivana Vizentamera** dogodila se 1990. godine i postao sam župnik u toj župi. S radošću sam to prihvatio, jer sam u toj crkvi 1957. godine počeo ministrirati. Za tu zajednicu ostao sam vezan i kao sjemeništarač, kao student i kasnije kao svećenik. Za mene je to bila prilika da pokušam nešto dati toj župskoj zajednici.

► **Kada ste 1990. godine prešli u župu Presvetog Trojstva nastale su ratne godine, godine gospodarske i društvene krize. Koliko je za Vas kao svećenika to bilo izazovno vrijeme? Kako ste u tim teškim godinama vidjeli ulogu katoličkog svećenika u gradu gdje je znatan broj katoličkih vjernika, a s druge strane vremena su bila opasna?**

Godine su bile vrlo teške, 1990. i 1991. napeta situacija, svaka riječ se mjerila i trebalo je biti trezven. Ne

zalijetati se ni u čemu. Problema je bilo, ljudi su bili u neizvjesnosti, ostati ili otići, prihvatiti poziv za rezervu ili ne. Teško je bilo davati bilo kakve savjete, jer teško je preuzeti odgovornost za ono što si rekao. Trebalo je ljudima razumjeti, biti na raspolaganju, voditi ih tako da važne odluke mogu donijeti sami, radi sebe i vlastite obitelji. Tu sam im pomagao. Dva su puta bila za mene. Jedan je bio kako voditi župsku zajednicu u tom vremenu, kada je toliko ljudi imalo potrebu i za razgovor i druženje, jer su se bojali, a u župi su se osjećali slobodni, slobodni da mogu razgovarati i dijeliti svoja mišljenja. Tako da sam učinio sve da otvorim župu, da svaki čovjek koji je član naše župne zajednice, ali i ako bi došao kao gost, tu kuću osjeti svojim domom. To nije moj dom, ja sam u njemu samo na službi i na meni je zadaća da ga učinim otvorenim da bi svatko u njemu našao svoje mjesto. I nakon 35 godina u župi Presvetog Trojstva mislim da smo dobro uradili što smo otvorili župu. Kada sam pričešćivao na posljednjoj, oproštajnoj misi vidio sam suze. Mislim da je to dovoljno da čovjek shvati da nije bilo uzaludno. Unatoč momentima kada je bilo teško, kada na ulici čujete razne ružne komentare. Moja najveća sreća je što na tom putu nisam bio sam. Časne sestre su mi pomogle na početku, koje su bile tu prvih pet-šest godina i kasnije vjeroučiteljica **Rozmari Mik**, koja je bila duša ove naše kuće. U to vrijeme u pravoslavnoj crkvi svećenik je bio **Miroslav Naumov**. Imali smo zajedničke prijatelje, pa smo se sretali, i u tim susretima i na inicijativu neuropsihijatra dr. **Pante Lazića** iz Edukativnog centra, rođena je ideja da u Somboru, a teško je i napeto bilo vrijeme, crkve pokušaju nešto uraditi. Nakon dugih razgovora suglasili smo se da bi najbolje bilo za najveće kršćanske blagdane ujediniti Katoličku i Pravoslavnu crkvu, Židovsku zajednicu i Grad. Na početku je bila i Reformatska crkva, i odlučili smo krenuti s četiri božićna programa. Mi smo imali u prepunom kazalištu program za naš Božić, Židovska zajednica i Grad za Novu godinu i Pravoslavna crkva za pravoslavni Božić. U božićnom programu bila su djeca, a uskrсни program se razlikovao. Jedan vojni časnik iz Beograda skrenuo nam je pozornost na traume ljudi, kako je kazao, puno je ljudi s traumama, a vjernici su i da bi dobro bilo progovoriti o važnosti sakramenta ispovijedi. Prvi je predavanje održao psiholog **Vladeta Jerotić**. Na razini grada bio je to jedan dobar pothvat koji su ljudi dobro primili i duboko doživjeli. Razlog zašto su duhovne večeri prekinute je vrlo banalan – manjak financijskih sredstava u proračunu Grada.

► **Prije tri godine pokušalo se s obnovom Somborskih duhovnih večeri. Jeste li se uključili?**

S idejom obnove Somborskih duhovnih večeri kod mene je došao **Dušan Jović**, a povod je bila 25. obljetnica održavanja prvih duhovnih večeri. Prve godine tema je bila doprinos crkvenih zajednica Gradu Somboru. Mi smo govorili o prosvjetnoj djelatnosti Katoličke crkve u Somboru. Većinu škola u gradu izgradila je, finansirala i vodila Katolička crkva, dugo godina. Druge godine držali smo predavanja predstavnika katoličke i pravoslavne crkve o važnosti mladih, koji nemaju priliku reći što očekuju

od crkve, čuti što možemo učiniti. Bili smo na Pedagoškom fakultetu i nekoliko škola.

► **Tih godina bili ste dio javnog života Grada Sombora. Rekli ste već želja Vam je bila otvoriti crkvu. Je li to Vaše sudjelovanje u životu jedne lokalne sredine bio Vaš pokušaj i da crkvu otvorite ka sredini u kojoj je?**

To je uvijek zadaća katoličkog svećenika. Bez obzira gdje se svećenik nalazio, mora postojati taj vid spremnosti da sa svim važnijim institucijama grada bude povezan. Taj mi je moment bio jako važan. Sa svoje strane dao sam još jedan mali doprinos tome. Kada sam došao u župu Presvetog Trojstva, na Božić su došli čestitati pravoslavni svećenik i predstavnik Grada Sombora. Takav je bio običaj, ali sam rekao: »Zašto navečer ne bismo mogli napraviti jednu večeru na kojoj bismo se uz čestitke mogli i ispričati?«. Pozvao sam gradonačelnika, predstavnika vojske, policije, pravoslavne crkve... I nas je na toj večeri bilo 25. Na pravoslavni Božić bili smo u pravoslavnoj crkvi, a grad je večeru priređivao oko Nove godine. Trajalo je to sve do kovida. Iz tih poznanstava polako su se rađale nove ideje. Kada je Grad donio odluku da će pomagati crkvama, političari su imali raznih prijedloga kako rasporediti ta sredstva, ali smo se uspjeli dogovoriti da se sredstva vjerskim zajednicama raspoređuju razmjerno njihovoj brojnosti. Mi smo preuzeli na sebe odgovornost i Katolička crkva je na takav način obnovila dosta objekata.

► **I kada govorimo o obnovi i uređenju crkava uspjeli ste obnoviti kapelu sv. Ivana Nepomuka koja je iako spomenik nulte kategorije, desetljećima propadala. Bile su to još 1990. godine, dakle prije proračunskog novca za crkve. Uz to, kapela je bila izdana u najam. Kako ste uspjeli?**

Potporu u tome dobio sam od **Györgya Kapitánya**, koji je radio u općini i bio je naš župljanin. Jednoga dana kazao je da moramo vidjeti što možemo uraditi s kapelom. U Županiji smo doznali da je kapela izdana u najam. Postojao je i ugovor, a neslužbeno smo doznali da je zakupac tu planirao otvoriti kavanu. Dobro smo proučili dokumentaciju i tako smo našli podatak da je prošlo više vremena nego što zakon dopušta od zakupa do realizacije i automatski ugovor je postao ništavan. Ugovor je raskinut i onda smo krenuli u prikupljanje dokumentacije s kojom smo otišli u Ministarstvo kulture. Dozvolu smo dobili i tako smo uradili obnovu kompletnog vanjskog dijela. Nije povezano s obnovom kapele, ali poslije obnove bila je slikarska kolonija u župi Presvetog Trojstva, jer mi je želja bila da župa ima slike somborskih slikara. Na toj koloniji rodila se ideja da se u kapeli otvori slikarski atelje slikara **Jenőa Visinke**. Mislim da je to bio pun pogodak i za nas i za grad Sombor. Jenő Visinka otvorio je svoj atelje i sada bi trebalo naći novo rješenje i nadam se da će novi župnik za to imati i hrabrosti i volje. Nakon kapele sv. Ivana Nepomuka, uz ljude koji su uvijek bili voljni pomoći krenuli smo u obnovu i drugih crkvenih objekata. Preokret je bio kada su nam vraćeni poslovni prostori u prizemlju župske kuće i kada je nakon deset godina

vraćeno nešto zemlje. Sve objekte obnavljali smo tako što smo se s izvođačima radova dogovarali tako da smo plaćali u mjesečnim ratama, a nekada je to bilo i nekoliko mjeseci poslije završetka posla.

► **Spomenuli ste vraćanje imovine. No, neki važni objekti, mislim tu na zgrade u kojim su danas škole, nisu vraćeni.**

Raditi na vraćanju oduzete imovine bila je moja obveza kao župnika. Imao sam dojam da se od svake imovine želi uzeti dio. Prvi objekt vraćen našoj župi bila je škola u Gradini, ruina u kojoj su bili stanari i s kojom nismo znali što bismo. Poslovne prostore vratili su nam 2010. godine. Dvije godine trebalo je za njihovu obnovu kako bismo ih mogli izdavati, ali su postali važan izvor prihoda za održavanje i obnovu objekata. Zemlja je stigla deset godina kasnije. Drugo ništa. Tehnička škola je bila procijenjena, sve je bilo obavljeno i onda su rekli da ne može. Nekadašnja škola **21. oktobar** prestala je biti škola, ali ni to nije moglo biti vraćeno i objekt je prenijet Ministarstvu pravde.

► **Pomogli ste udrugu Nijemaca u Somboru, točnije u dugoročni zakup dali ste parcelu za podizanje kuće u kojoj je sada sjedište Udruženja Nijemaca Gerhard. Kako je počela vaša suradnja?**

Korijeni suradnje u *Gerhardu* dulji su od formalnog osnivanja udruge. Kada sam postao župnik sv. Križa 1985. godine, znao sam da u njoj živi 15-20 Nijemaca. Predložio sam da jednom mjesečno imamo misu na njemačkom. Išlo je to dok je bio živ osnivač udruge **Anton Beck**. To su bili moji korijeni s *Gerhardom*. Kasnije je Njemačka ponudila mogućnost da se izgradi jedan centar koji će pružati pomoć prije svega u učenju njemačkog jezika, osiguravanju humanitarne djelatnosti. Dali smo parcelu za taj centar, ona je i dalje vlasništvo crkve, a *Gerhard* ima pravo korištenja na 100 godina.

► **Bili ste uključeni u uvođenje vjeronauka u školama. I to nas vraća na početak razgovora kada ste rekli da Vam je kateheza bila posebno na srcu. Uz to, u školi ste kao vjeroučitelj radili 15 godina, bili ste profesor katehetike na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije, predsjednik Katehetskog vijeća Subotičke biskupije, član Vladine Komisije za školski vjeronauk koja je bila zadužena za uvođenje vjeronauka u školama. Svake godine organizirali ste uspješne seminare za vjeroučitelje. Koliko su ti seminari bili korisni vjeroučiteljima?**

Permanentno obrazovanje vjeroučitelja bilo je jako važno. Kada je Sombor ostvario suradnju sa švicarskom organizacijom *Gemeinde gemeinsam* (Općine zajedno), iz grada su na te razgovore pozivali i mene, a isto tako Švicarci kada su dolazi željeli su doći i kod nas u župu. Kada je prestalo upućivanje humanitarne pomoći ove organizacije, tražili su se novi oblici suradnje i predložio sam, s obzirom na to da se bliži uvođenje vjeronauka u školama, da naša vjeroučiteljica ode u Švicarsku i vidi kako se radi, vidi programe. Tako je Rozmari Mik tri tjedna bila gost njihovih škola. Sljedeće godine otišle su dvije vjeroučiteljice. Kada je vjeronauk i kod nas ušao u škole,

iskoristio sam to poznanstvo s njihovim vjeroučiteljima da organiziram prvi seminar za studente Teološko-katehetskog instituta i vjeroučitelje koji su već radili u školama. Bilo je više od 50 vjeroučitelja, a Švicarci su poslali svoja četiri vjeroučitelja. Nastavljeno je to i kada *Gemeinde gemeinsam* više nije mogao financirati dolazak vjeroučitelja iz Švicarske. Seminare smo držali do kovida i nikada nije bilo manje od 35 vjeroučitelja. To je bio jedan važan projekt. Vjeroučitelji su dobili mogućnost da razgovaraju, susreću se s aktualnim problemima, puno su materijala dobili iz Švicarske. To smatram jednim svojim važnim i dragim uspjehom. Četiri godine bio sam član Nacionalnog prosvjetnog savjeta, tamo gdje se razmatra problematika cjelokupnog obrazovanja, što je također veliko iskustvo. I kada govorimo o uvođenju vjeronauka u škole, zanimljivo je ovdje reći da je prvi sat vjerske nastave za cijelu Srbiju održan u somborskoj gimnaziji i da su mu nazočili biskup Subotičke biskupije **Ivan Pénzes** i episkop bački **Irinej**.

► **Ne možemo u ovom razgovoru zaboraviti ni Vaš angažman u hrvatskoj zajednici. Bili ste vijećnik prvog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća. Zašto ste se uključili?**

Svi društveno angažirani ljudi u to vrijeme i te kako su bili povezani sa svojim župnicima i o mnogim temama razgovarali su s njima. Tada je prostor bio problem, a trebalo se sastajati, dobro promišljati, davati dobre prijedloge prije nego se izađe u javnost. Svećenici su onda ponudili prostor. Tako sam i ja ponudio prostor župe. Imao sam mogućnost reći svoje mišljenje, svoju viziju, na koga se može računati od ljudi, kako ih okupiti, motivirati. Prijedlog iz Subotice bio je da u Somboru pokušam motivirati ljude da se uključe. Tako je došla i moja kandidatura

za HNV. Sebi sam rekao ako mogu i na toj razini svijesti našeg naroda pomoći, pomoći ću. Vjerovao sam da mogu dati nešto i da sam spreman. Kada sam vidio da su se počele događati neke stvari koje meni nisu odgovarale, počeo sam se povlačiti. Nisam se slagao ni s nekim kadrovskim rješenjima i kada su počeli vršiti pritisak na mene da promijenim svoje mišljenje, kazao sam nemojte to raditi, ja imam pravo na svoje mišljenje.

► **Mirovinu provodite u Somboru. I dalje svake nedjelje držite misu u Nenadiću, tako ste ostali vezani i za crkvu, ali i za Vaše salaše, za Sombor. Ostati u Somboru bila je Vaša želja?**

Na svoj 75. rođendan napisao sam biskupu zahvalnicu, mislio sam da je vrijeme i zbog mog zdravstvenog stanja da se povučem. Mislim da još mogu pomoći i želio sam zadržati kapelu u Nenadiću. Da imam jednu obvezu. Nedjeljni susret s vjernicima važan je za svećenika. To su pripreme za nedjeljna čitanja, razmišljanja, i to je glavni razlog zašto sam tražio da držim mise na Nenadiću. Zahvalan sam biskupu koji mi je to omogućio i župniku koji je to prihvatio. Kada smo otišao u mirovinu, lokalni tjednik uradio je razgovor sa mnom i naslov je bio »Cijeli život u službi Boga i ljudi«. Mislim da je to najvažnije. Jeste važna obnova crkava, naši preci su nam ih ostavili i naša je dužnost da brinemo o tome. Ali ljudi su tu najveće bogatstvo. To sam naučio u *Germanicum*. Ljude ćete uvijek imati pred sobom i nemojte ih nikada napustiti. Ja sam svoje svećeništvo upravo tako doživljavao. Ovdje su ljudi koje sam ja za 40 godina svećeništva u Somboru susretao, pa i oni koje povremeno obidem na groblju su dio mog života, tu su liječnici koji su se borili sa mnom tijekom mojih bolesti. Sve je to dio mene.

Politički svjedok burnog stoljeća

Na lokalnim izborima 1936. uvjerljivom većinom glasova izabran je za predsjednika starčevačke općine. Po oslobođenju od fašizma postaje nepoželjan iako je sovjetski oslobodilački stožer imao sjedište u njegovoj kući

U subotu, 27. rujna, navršilo se 125 godina od rođenja **Miše Brajca** (1900. – 1990.), političara i kulturnog djelatnika Hrvata iz Starčeva.

Rođen je 1900. godine u Starčevu, u obitelji **Josipa Brajca** i **Terezije Butine**, kao četrnaesto dijete, rođen je sin po imenu **Miša**. Od velikog broja djece u obitelji, starost su osim njega doživjele samo još dvije starije sestre. U rodnom mjestu je završio osnovnu, a potom i višu školu. O društvenim prilikama za vrijeme djetinjstva i mladenačkog doba pisao je kasnije u zabilješkama koje s ponosom čuvaju njegov unuk **Vinko** i unuka **Julijana**. Pamtio je to doba po miroljubivom ratarskom načinu života i slozi i prijateljstvu koji su karakterizirali odnose između Srba, Hrvata i Nijemaca u Starčevu.

Budući da je njegov otac Joso bio jedan od rijetkih seljana preplaćenih na tisak, Brajac je vrlo rano počeo čitati i na taj način se upoznavati sa svijetom oko sebe. U njihovu je kuću stizao zagrebački *Prijatelj naroda*, ali i **Miletićeva Zastava** iz Novog Sada. Idilično odrastanje u jednom tipičnom južnobanatskom selu prekinuo mu je Prvi svjetski rat u čijem je jeku 1917. preminula glava obitelji Brajac. Gubitak oca spasio je Mišu od regrutacije. Vraćen je doma, jer nije bilo nikoga da brine o majci i obrađuje zemlju.

Pobuna u selu

Svršetak rata donio je olakšanje i novu nadu. No, ne zadržalo. U proljeće 1919. u Starčevu je buknuo pobuna koja je trajno ostala u sjećanju mještana, a Brajcu dala poticaj da se uključi u politički život nove južnoslavenske države. Nekoliko desetaka Hrvata tada je od seoskog kneza dobio pozive za regrutaciju. Oni su se dogovorili da narednog jutra skupa odu pred starčevačku općinu pitati nadležne zbog čega ih mobiliziraju. Revoltirani zbog toga što tamo nikoga nisu zatekli, demolirali su zgradu, presjekli telefonske žice, razdijelili siromasima općinsko žito i selom pronosili glas o narodnom ustanku. Pridružili su im se onda Srbi, Nijemci i ostali. Bunu je poslije nekoliko sati ugušio odred ratnih dobrovoljaca iz Pančeva. Predvodnici su uhićeni i odvedeni u zatvor, a u selu je zavladao teror tijekom

koga mnogi nedužni, među kojima i Mišo Brajac sa svojom majkom, bivaju saslušavani i prebijani bez milosti. U doba socijalizma ova burna događanja su reinterpreterirana i stvoren je mit o tzv. Starčevačkoj republici.

Brajac sa suprugom Marijom, rođenom Pillmann (izvor: Privatna arhiva Julijane Radočaj Juga)

Jasno nezadovoljstvo novom vlašću Kraljevine SHS Starčevci su očitovali već na izborima održanim 1920. kada ogroman broj glasova daju komunistima. Brajac se, pak, u spomenutom periodu upoznaje s djelima braće **Radić** i ideologijom njihovog seljačkog pokreta. Tijekom dvadesetih godina oprobao se i kao pisac pripovjedaka iz narodnoga života. Jedna od njih koja nosi naziv *Na Badnje večer* objavljena je u *Seljačkoj prosvjeti* 1928. godine.

Brajac u svom dvorištu
(izvor: Privatna arhiva Julijane Radočaj Juga)

Uoči izbora raspisanih prije uvođenja Šestosiječanjske diktature kralja **Aleksandra I.** diljem Banata je sudjelovao u kampanji za Hrvatsku seljačku stranku. Na glasanju za parlament 1925. u pančevačko-belocrkvanskom izbornom okrugu HSS je zaokružilo 481, a 1927. u istom području 1.116 birača. U Brajčevoj kući su tijekom agitacije mjesecima boravili **Vladko Maček**, nositelj liste, kao i **Pavle Radić**.

Dolazak na čelo općine

Smrt **Stjepana Radića** 1928. godine Mišu je pogodila i osobno, kao prijatelja i političkog sljedbenika pokojnika. Nekrolog koji je tim povodom sastavio zvao se *Ostani s nama, jerbo se smrkava* i objavljen je u *Božićnici* za 1929. godinu. Kasnije je blisko surađivao s odvjetnikom i političarom iz Pančeva, **Dudom Boškovićem**, snažno se zalažući za vojvođansku autonomiju. Česti gosti kod Brajca bili su politički disidenti i protivnici režima. Tako je u njegovoj kući uhićen **Dragoljub Jovanović**, tadašnji sveučilišni profesor. Zbog veza s beogradskim i zagrebačkim oporbenjacima robijao je Brajac u beogradskoj *Glavnjači*, a potom u zatvoru u Podravskoj Slatini. Poslije tri mjeseca istrage suđeno mu je u Osijeku gdje je oslobođen svih optužbi. Godine 1935. stao je uz Udruženu opoziciju na čelu s Vladkom Mačekom. Na lokalnim izborima održanim 1936. uvjerljivom većinom od 85 posto glasova izabran je za predsjednika starčevačke općine.

»Od danas za sve što se u našoj općini događa mi snosimo moralnu i materijalnu odgovornost. Biti na čelu jedne općine velika je čast, ali i velika dužnost. Mi se brinemo za cijelo selo i ne gledamo tko je za koga glasao. U općini nitko ne može voditi partijsku politiku i nitko putem vlasti

ne može sebi vrbovati pristaše. Svi skupa moramo se truditi da povratimo stare seljačke pravice i ono što su naši stari sagradili ne samo da sačuvamo već i dogradimo«, istaknuo je tada, među ostalim, Brajac u svom predsjedničkom govoru.

Okupacija i oslobođenje

Usporedo s političkim angažmanom sa suprugom **Marijom**, rođenom **Pillmann**, na put je izveo sina **Josipa** i kćerke **Tereziju**, udovu **Radočaj** i **Magdalenu**, udovu **Rukavina**. Preokret ponovno donosi rat koji je počeo 1941. godine. Bila su to teška vremena za sve žitelje Starčeva, pa tako i za Hrvate. U posjet selu 1942. dolaze predstavnici Konzulata NDH u Beogradu i s viđenijim domaćinima drže sastanak u Brajčevom domu. Željeli su privoljeti starčevačke Hrvate na kolektivno iseljenje u matičnu državu. Tu su ponudu nazočni jednoglasno i kategorički odbili. Velike nedaće dolaze naredne 1943. godine. Nijemci primoravaju Hrvate da podrže okupaciju i stupe u redove pomoćne policije. Brajac savjetuje sunarodnjake da se ne odazovu. Nekoliko desetaka muškaraca zbog toga su upućeni na prinudni rad u Ečku kraj Zrenjanina odakle su ubrzo deportirani u borske rudnike.

Po oslobođenju od fašizma Miša Brajac postaje nepoželjan iako je sovjetski oslobodilački stožer imao sjedište u njegovoj kući. Oduzeto mu je biračko pravo, dio zemlje nacionaliziran, a označen je kao netko tko je održavao prisne veze s ustašama i pomagao Nijemce zatočene u poslijeratnim logorima. Prihvatio je kasnije poziv da se uključi u rad Narodnog odbora općine Starčevo, ali zbog nesuglasica s novim vlastima ubrzo se povukao iz politike. **Petar Stambolić** na Drugom plenumu CKKPJ održanom u siječnju 1949. iznio je referat u kojemu nekoliko mještana Starčeva, skupa s Brajcem i tadašnjim župnikom **Wernerom**, optužuje za organizirane pokušaje razaranja seoske zadruge. Početkom pedesetih godina Brajčev sin Josip postaje politički emigrant i svoju liječničku karijeru nastavlja u Kanadi. Iako je odustao od javnog bavljenja politikom, Miša je kao kroničar zajednice i svjedok povijesti ostao nezaobilazni sugovornik svih koji su se zanimali za Starčevo. Tako je **Balint Vujkov** od njega prikupio nekoliko narodnih pripovjedaka i uvrstio ih u svoju zbirku *Do neba drvo* objavljenu 1963. godine. Opet je trpio progon u vrijeme Hrvatskog proljeća kada mu je privremeno oduzeta putovnica. Razlog je bio taj što je dao izjavu reporteru *Glasa koncila* koji je u svibnju 1971. pisao o Hrvatima u Starčevu. Tijekom narednih godina sabirao je sjećanja na događaje iz 1919. i te svoje memoare ostavio u naslijeđe potomcima.

Osim političkog aktivizma, Brajac je djelovao i na kulturnom planu. Između dva rata pridonio je da u Starčevu budu osnovani ogranci, podružnice i povjereništva Hrvatskog kulturnog društva *Napredak*, *Seljačke sloge*, *Gospodarske sloge*, *Hrvatskog radiše*, Hrvatskog književnog društva svetog Jeronima i dr.

Premинуo je i pokopan u siječnju 1990. u Starčevu.

Dalibor Mergel

GLAZBOM DO SVETOSTI

sportska dvorana
tehničke škole
"Ivan Šarić"

Subotica

nedjelja

19.10.2025.

250 din. / 2 eura

19:00 sati

Festival hrvatskih duhovnih pjesama Subotica
HosanaFest 2025

pokrovitelji:

Licemjeri o našem trošku

Licemjernost je od pradavnina jedna od najraširenijih i najpodmuklijih ljudskih osobina, a razvojem svijesti i tehnologije danas je dovedena gotovo do savršenstva i ovisi isključivo o kreativnosti onoga tko ju provodi. Naravno, u vlastitim očima ona se po pravilu odnosi na drugoga, ali ako želimo biti iskreni, onda je najbolje stati pred zrcalo i pogledati sebe s druge strane. No, kako tema nije ispovijed, promotrimo dvoličnost – jer to je sinonim za licemjernost – na jednom banalnom primjeru iz naše nedavne prošlosti.

Svakoj vlasti uvijek odani sluganjski mediji prenijeli su vijest da je u četvrtak, 25. rujna, u Subotici boravila ministrica gospodarstva **Adrijana Mesarović**, a povod njezine posjeta jasan je već i iz naslova na tim i takvim medijima: »Završetak radova na izgradnji vodovodne mreže u Malom Bajmoku za dva meseca« (TV Subotica), odnosno

radnika kompanije *Flender* ovih dana potpisuje sporazumni raskid ugovora o radu, dakle dobija otkaz u istoj toj industrijskoj zoni koju je ministrica posjetila noseći vreću punu novca građana kao dar onima koji tu već posluju ili će poslovati. Ako pak ministrica nije znala za »slučaj *Flender*«, koji će bez dijela prihoda ostaviti bar tisuću članova obitelji, onda je na dobrom putu da po neobaviještenosti nadmaši i francuskog sobara koji se u jednom trenutku našao na položaju predsjednika države, a odgovornost nositelja vlasti pada za stupanj niže. Ako se, dakle, **Adrijana Mesarović** u Suboticu uputila grlom u jagode, a da se prije toga nije raspitala kakvo je stanje u industrijskoj zoni, na to su je mogli uputiti njezini domaćini, u konkretnom slučaju pomoćnik gradonačelnika **Srđan Samardžić**, koji je bar toliko upoznat sa situacijom u *Flenderu* da joj je mogao savjetovati i manje pompozan javni nastup. Ali, budući da je riječ o kadrovima koji izlaze ispod istoga šinjela, u »neobaviještenost« je teško povjerovati, a u licemjernost i više nego lako.

Ili, uzmimo drugi primjer. Esencijalna je dvoličnost podmazivati debele guske novim mlazovima i pipama kada u gradu imamo dijelove, oko Zorke ili u Srpskom šoru, čiji stanovnici koriste vodu iz kopanih bunara jer nemaju vodovod! Ta voda, onako mutna i žuta, nije za piće, a situacija je još dramatičnija u ljetnim, sušnim mjesecima kada je ni nema jer se nivo podzemnih voda spušta sve dublje pa su vlasnici kućanstava primorani na dodat-

no kopanje svojih šahta ili pak novih bunara. Te detalje **Adrijana Mesarović** nije morala znati, ali bi bar bilo uputno da se raspitala o stanju vodovodne mreže u Subotici i okolici i na temelju toga da se odrede prioritete. Na te detalje, i prije izrade elaborata o proširenju vodovoda u industrijskoj zoni mogla ju je upozoriti i lokalna samouprava čija je osnovna svrha postojanja skrb o dobrobiti i kvaliteti života građana s kojima dijele isti životni prostor.

Ali, kako je licemjernost – bar kod nas – etiketa koja se obavezno lijepi na odijelo političara prije negoli ostvari svoj prvi javni nastup, tako je i njihov spoj s »biznismeni-
ma« prirodan odnos bića istih karakteristika. Građanima, koji su po pravilu oštećena strana u ovakvim predstavama, umjesto da tapšu, jedan dobronamjeran savjet: pitajte novinare zašto ne pitaju predstavnike vlasti o vašim problemima za koje i te kako dobro znaju i na taj način licemjernost legaliziraju kao zakon divlju gradnju.

Z. R.

FOTO: SuboticaInfo

»Završetak prve faze vodovodne mreže u Malom Bajmoku do novembra« (*Subotica.com*). Budući da je istoga dana posjetila i pogone *Swarovskog* u industrijskoj zoni u Malom Bajmoku ministrica je u maniru iskusnih starijih kolega izvukla posve logičan licemjerni zaključak kakav se javnosti servira u sličnim prilikama.

»Ministarstvo gospodarstva u kontinuitetu ulaže u one infrastrukturne radove koji povećavaju kapacitete u industrijskim zonama, u cilju privlačenja novih investitora i otvaranja novih radnih mjesta«, izjavila je Mesarović, a odani razglasi prenijeli su i njezine riječi da ukupna vrijednost radova na prvoj fazi proširenja vodovodne mreže za proširenje kapaciteta onih koji u industrijskoj zoni već posluju iznosi 89 milijuna dinara (nešto manje od 800.000 eura) i sve to o trošku Ministarstva na čijem je čelu! Prevedeno na običan jezik: o trošku građana.

U kojoj riječi se iza jedne ovako lijepe vijesti krije licemjer, a da to nisu primijetili niti sluganjski mediji? Recimo odmah: u kojoj god želite.

Krajnje je licemjerno, recimo, pričati o privlačenju novih investitora u industrijsku zonu u trenutcima kada 350

25. Festival bunjevački pisama

Pismo bunjevačka – pobjednička pjesma

»Ako rezimiram ovih frtalj vika našeg djelovanja, mogu biti veoma zadovoljan. Očuvali smo kontinuitet i uspjeli smo postati to što smo željeli, a to je da ne budemo samo jedan od čuvara tradicije Hrvata Bunjevaca, nego da tu tradiciju i kulturu na neki način uljepšamo, 'zanovimo' mogućnošću da na ovom festivalu iskažu svoje talente svi mladi tekstopisci, kompozitori, aranžeri, solisti, ansambli. Mislim da smo u tome uspjeli budući da je u proteklih 25 godina za ovaj festival napisano više od 350 novih skladbi«, istaknuo je idejni tvorac Festivala prim. dr. Marko Sente

Najbolja skladba 25. Festivala bunjevački pisama održanog 28. rujna u dvorani Tehničke škole Ivan Sarić u Subotici, po ocjeni stručnog žirija je *Pismo bunjevačka*, koju je izveo ansambl *Ruže* koji potpisuje i glazbu i aranžman. Na Festivalu, kojeg organizira istoimena Hrvatska glazbena udruga, izvedeno je 15 novih autorskih pjesama pisanih namjenski za ovaj festival, a osim subotičkih sastava i poznatih solista koji su nastupali ranijih godina, gostovali su i tamburaški sastavi i solisti iz Hrvatske. Soliste je pratio Festivalski tamburaški orkestar pod ravnanjem prof. **Mire Temunović**.

Dobitnici nagrada

O kvaliteti skladbi, tekstova i interpretacija odlučivao je, kao i ranijih godina, stručni žiri. Po njihovoj odluci, drugu nagradu dobio je **Josip Francišković**, skladatelj pjesme *Vitar jubavi* koju je izvela **Marija Kovač** u pratnji ansambla *Biseri*, a treća nagrada pripala je **Radoslavu Kolarovu**, skladatelju pjesme *Sa tamburašima* u izvedbi **Petra Stefana Stefanjuka**.

Po mišljenju publike najbolja pjesma je *U Tavankutu* čiji je autor **Leonardo Nović Ivanović**, a koju je izveo TS *Asta* iz Požege (Hrvatska). Nagradu za najbolji tekst dobila je **Snežana Kujundžić** za pjesmu *Ocu mom*, dok je potpisnica najboljeg aranžmana **Iva Gabrić** za pjesmu *Pisma o nesritnoj ljubavi* koju je izvela **Tamara Štricki Seg**. Najbolji debitant je TS *Podrumski bečari* koji su izveli pjesmu *Tebi pričam moj sokole*, dok je titulu najbolje interpretatorice ponijela također Snežana Kujundžić.

Nagrade su dobitnicima uručili predsjednik HGU-a Festival bunjevački pisama prim. dr. **Marko Sente** i predsjednik Općinskog vijeća Općine Kaptol **Mile Pavičić**.

Za pobjedničku pjesmu *Pismo bunjevačka* tekst je napisao član ansambla *Ruže* **Ninoslav Radak**:

»Ovogodišnja naša festivalska pisma nastala je prije oko mjesec dana. Ko i svake godine uoči Festivala, u zadnji moment sam napisao tekst, donio sam ga na probu, svako je dao svoju ideju i nastala je *Pismo bunjevačka*. Pisma govori o Bunjercima koji žive na ovom teritoriju, o njegovom životu, a poruka se nalazi u njezina ključna dva stiha, a to je da je pisma ta koja mož sačuvati Bunjevce, tako što će oživiti naše običaje i sačuvati ono što nam je još ode ostalo. Ansambl *Ruže* postoji od 2012. godine, a od 2017. u ovom sastavu od šest članova. Redovito nastupamo na festivalima, na Festivalu bunjevački pisama već dugi niz godina i baš nam je drago što smo na 25. poneli prvu nagradu, pošto smo prije pet godina isto odneli prvu nagradu«.

Nagradu za najbolji tekst, kao i za najbolju interpretaciju, dobila je Snežana Kujundžić koja na Festivalu sudjeluje od 2013. godine kada je njena skladba po odlu-

ci stručnog žirija osvojila prvo mjesto, a do sada je više puta njen tekst ocijenjen kao najbolji.

»Jako mi je drago što sudjelujem u ovome, što mogu na neki način pridonijeti našem gradu i kulturi. Što se tiče moje pjesme *Ocu mom*, posvećena je ocu koji je preminuo u prosincu prošle godine. U početku sam mislila da ću odustati od sudjelovanja na ovogodišnjem Festivalu, jednostavno nisam imala snage i volje za skladanje, ali u nekom trenutku mi se pojavilo nadahnuće da upravo njemu posvetim pjesmu i nekako je to samo izašlo iz mene i odlučila sam je predati. Prilikom uvježbavanja bilo je suza i bilo je vrlo emotivno, ali uspjela sam se svladati na sceni. No, kad sam sišla s bine, emocije su me opet obuzele«, navodi ona.

Nagradu publike dobio je TS *Astal* iz Požege, a pjesmu *U Tavankutu* izveo je **Patrik Karačić**:

»Ranije smo s kud-ovima dolazili ovdje u Suboticu i Tavankut. Kada smo pričali o ovom festivalu, kolega kontraš Leonardo Nović Ivanović je napisao tekst jer mu se svidio ovaj kraj. Nemamo nikakve rodbinske ili druge poveznice s Tavankutom, jedino što je kolega ovog ljeta bio s KUD-om na *Seminaru bunjevačkog stvaralaštva* pa tako sada već imamo tamo prijatelje. Kao ansambl prvi put nastupamo na Festivalu, ali smo u prethodnim godinama bili u pratnji solista. Ovakvi događaji puno nam znače da pokažemo svoj rad, svoje nove pjesme, da upoznamo nove ljude, autore, glazbenike, družimo se s njima«.

Osim navedenih izvođača, nastupili su i **Ana Kusturin**, **Aleksandar Toković** uz orkestar OKUD-a *Mladost*, **Anamarija Kuntić**, ansambl *Amanet*, **Natalija Horvat**, ansambl *Ravnica* uz soliste **Nikolu Jaramazovića** i **Emila Antunića**, **Lidija Ivković** i ansambl *Hajo*.

U 25 godina više od 350 novih skladbi

Predsjednik Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama* i idejni tvorac Festivala prim. dr. Marko Sente veoma je zadovoljan do sada postignutim kroz ovu glazbenu manifestaciju.

»Ako rezimiram ovih *frtalj vika* našeg djelovanja, mogu biti veoma zadovoljan. Očuvali smo kontinuitet i uspjeli smo postati to što smo željeli, a to je da ne budemo samo jedan od čuvara tradicije Hrvata Bunjevaca, nego da tu tradiciju i kulturu, na neki način uljepšamo, 'zanovimo' mogućnošću da na ovom festivalu iskažu svoje talente svi mladi tekstopisci, kompozitori, aranžeri, solisti, ansambli. Mislim da smo u tome uspjeli budući da je u proteklih 25 godina za ovaj festival napisano više od 350 novih skladbi. Uspjeli smo napraviti tri velike manifestacije – osim Festivala, *Smotru dječjih pjevača i zborova* koja je također očuvala svoj kontinuitet i ima veliki zadatak da našim naraštajima – djeci osnovnoškolske i predškolske dobi pomogne naučiti što je to bunjevačka *pisma* i hrvatski identitet. Uspjeli smo napraviti i naš mali zbor *Raspjevane zvjezdice*, koji je fantastičan i koji dopunjuje stvari koje smo od početka njegovali. Treća manifestacija je godišnji koncert HGU FBP koji se održava koncem godine. Istaknuo bih još da smo uspjeli kupiti našu Tamburašku kuću, koju smo renovirali i koja stoji na raspolaganju našim tamburašima, potom polaznicima tambure kao i našim prijateljima koji žele tamo nešto organizirati«, kaže prim. dr. Sente.

Kako dodaje, svake godine dobiju između 13 i 18 pjesama, te kako postoji jedan broj ljudi koji se javljaju kontinuirano, a bude i novih.

»Ima i onih koji su našli nove puteve, koji su, da kažem, prevladali naš Festival, a ja sam ponosan zbog toga jer smo im bili odskočna daska i jer su shvatili da mogu i dalje i više od ovog što smo im mi pružili. Naša želja je da bar po jedna *pisma* sa svakog Festivala zaživi u narodu, jer to i jest naš krajnji cilj da se utka u narod, da ne ostane samo snimljena na CD-u i da se više ne *piva*«, ističe on.

Generalni pokrovitelj i ovogodišnjeg festivala bila je Općina Kaptol iz Požeško-slavonske županije. Pokroviteljstvo je rezultat višegodišnje suradnje s tamošnjim Međunarodnim festivalom tamburaških pjesama *Zlatni klas Zlatne doline* na kojem nastupaju i izvođači iz Vojvodine.

I. Petrekanić Sić

XV. Tavankutski festival voća i autohtonih rukotvorina

Manje jabuka, ali bogata ponuda

»Tavankutski festival voća ima jako veliki značaj za naše selo. Prvenstveno zato što sada već ima jednu tradiciju, a također je značajno za naše Društvo jer ova manifestacija prikazuje spoj kulture i tradicije našeg kraja«, ističe predsjednica HKPD-a Matija Gubec, kao jednog od organizatora, Mira Tumbas

Tavankutski festival voća i autohtonih rukotvorina, petnaesti po redu, održan je 27. rujna na etnosalašu *Balažević* u Tavankutu. Na manifestaciji posvećenoj predstavljanju privrednih potencijala i proizvoda, autentičnih rukotvorina, kao i proizvoda starih zanata bilo je prisutno oko 40 izlagača kako iz samog sela, tako i iz okolnih naselja, odnosno vojvođanskih mjesta, a kao i prethodnih godina okupila je veliki broj posjetitelja.

U ponudi mnogo manje voća

Predsjednica *Tavankutskog festivala voća* **Lidija Sarić** istaknula je ovom prigodom kako je zbog problema s kojima su se susretali voćari u proteklom godinama (niska cijena jabuka), zbog čega su mnogi voćnjaci povučeni, na festivalu u ponudi bilo mnogo manje voća, prije svega jabuka.

»No, tu su povrtlarski proizvodi poput paprike i luka, grožđa nikad nemamo dovoljno, pa su nam tu izlagači iz Monoštora. Ima kolača, vina, rakije, meda, različitih rukotvorina, domaćih proizvoda poput *dunca*, kompota, pekmeza«, navela je ona.

Tavankutski festival voća, kako ističe predsjednica HKPD-a **Matija Gubec**, kao jednog od organizatora, **Mira Tumbas**, ima jako veliki značaj za ovo selo na samom sjeveru Bačke.

»Prvenstveno zato što sada već ima jednu tradiciju. Također je značajno za naše Društvo jer ova manifestacija prikazuje spoj kulture i tradicije našeg kraja. Ljudi dolaze iz Subotice, kao i iz udaljenijih mjesta, pa i iz inozemstva. Osim raznovrsne ponude različitih proizvoda, tu je i bogata gastronomska ponuda, a da bi bilo veselo, tu su i tamburaši, po kojima je Tavankut također poznat. Svake godine očekujemo sve više gostiju – bude ih po nekoliko

stotina. Da bi sve ovo bilo tako dobro organizirano, radili su volonteri i mladi članovi Društva, a veliku zahvalu dugujemo i našim sponzorima. Tu je i potpora kroz projekte, jer organizacija jednog ovako velikog događaja s toliko izlagača i posjetitelja zahtijeva nemala sredstva«, istaknula je Tumbas.

Na Festivalu smo zatekli jednog od rijetkih tavankutskih voćara **Antuna Tumbasa**, koji za razliku od većine nije iskrčio svoj voćnjak.

»Voćarstvom se bavim od 2001. godine i trenutno imamo oko osam hektara površine pod jabukom. Inače, ovdje je više od polovine voćnjaka iskrčeno, ono što nije se ne obrađuje i osjeća se nedostatak jabuke na tržištu. U protekle tri godine bio sam u minusu, što ove godine neće biti slučaj; bit će i male zarade budući da je jabuka

sad skuplja. Ne mislim krčiti, jer nemam namjeru saditi nešto drugo, i ovo nek stoji kako sam ja zasadio«, kaže Tumbas.

Zadovoljni izlagači

Među proizvodima koji su bili u ponudi našao se i med u ponudi obiteljskog gospodarstva *Pčelarstvo Sudarević* iz Subotice.

»Ovo nam je treći-četvrti put da na ovom festivalu izlažemo naš med i pčelinje proizvode. Zadovoljan sam ovom manifestacijom, ima puno izlagača i puno posjetitelja. Što se tiče prinosa meda, u prethodnim godinama on je slabiji, prošla i ova godina su bile dosta sušne. Najviše ima suncokretovog meda, a u posljednjih više od pet-šest godina ima ga dosta i od uljane repice i bagrema, koji 'medi' svake treće-četvrtle godine«, navodi **Ivan Sudarević**.

Od samoga početka održavanja na *Tavankutskom festivalu voća* izlažu Monoštorci, a posjetiteljima nude grožđe, vina, mljevenu papriku.

»Uz Podrum *Bodrog* na festival su se vremenom priključila mala poljoprivredna gospodarstva u promociju lokalnih proizvoda Monoštora. Ono po čemu je on sad već široko poznat to je proizvodnja paprike, te vina i grožđa iz vlastite proizvodnje. Što se tiče proizvodnje grožđa i vina, prošlogodišnja i ovogodišnja su zaista jedne od vrhunskih godina. Nedostatak padalina je ono što pogoduje rodu grožđa, a kada se posjeduje sistem za navodnjavanje, to je onda zaista dobitna kombinacija. U našem slučaju to je dobro zato što Gornje Podunavlje ima velike rezervoare podzemnih voda, te tako nemamo problema sa samim navodnjavanjem, a sunce je uradilo svoje u ove dvije godine, tako da je grožđe vrhunske kvalitete, a samim tim i vina«, ističe **Anita Đipanov Marijanović** iz poljoprivrednog gospodarstva *Đipanov*.

Vesna Balazić, iako iz Tavankuta, prvi put sudjeluje na festivalu, i to s izuzetno bogatom ponudom:

»Već dugo godina na Mliječnoj tržnici u Subotici imamo zakupljenu tezgu, ali sam odlučila ove godine doći ovdje i ponuditi svoje domaće proizvode. To su dvije vrste ajvara (blago ljuti i blagi), kompot od domaćih bresaka, odnosno dvije vrste kajsija, koji pravim na starovinski način, u bakarnom kotlu, potom tu je tradicionalni džem od šljive, dvije vrste rakije (jabukovača i kruška viljamovka), tu je i blago ljuta paprika s medom, kuhana rajčica. Godinama pravim zimnicu, radim i po narudžbi, a na tržnici bude jako veliko zanimanje za ove proizvode. Također, u ponudi imam dvije vrste jabuka, kruške i domaću rajčicu«.

Treći put na ovom festivalu sudjeluje **Bela Saulić** iz Bajmaka, proizvođač vina od višnje.

»Ovaj festival mi je posebno drag jer sam rođen u Tavankutu, a u tu su mu i salaš i voćnjak. Jako dobra organizacija, ugodni domaćini, raznovrsna ponuda, prekrasan ambijent, lijepo druženje, poznati i dragi mi ljudi, prava domaćinska atmosfera. Dosta putujem po čitavoj Srbiji sa svojim proizvodima i svaki dio zemlje ima svoju tradiciju i neku svoju ponudu. Sad smo bili u Kikindi na *Danima ludaje*. To je dosta velika manifestacija, zahtjevnija za organizaciju, ali mislim da je u Tavankutu organizacija bolja i ljepša«, ističe Saulić.

Štand sa svojim rukotvorinama i proizvodima imali su i članovi učeničke zadruge tavankutske OŠ *Matija Gubec*. Nastavnica matematike i direktorica ove zadruge **Ivana Vuković** kaže kako od samih početaka sudjeluju na festivalu, a ovom prigodom pripremili su nešto novo, a to je domaći ajvar, *dunc* od bresaka i krušaka te pekmez od šljiva. U izradi ovih proizvoda, te raznih predmeta, poput čestitki i bukmarkera ukrašenih slamom, sudjeluju učenici i viših i nižih razreda. Da vole ići na slamarsku sekciju, praviti razne predmete ukrašene slamom i pomagati u svemu nastavnici, potvrdile su nam učenice 6. razreda **Nina Suknović** i **Nikolina Saulić**.

Organizatori *Tavankutskog festivala voća* su etnosalaš **Balažević**, Tavankut – misto di sunce grli Bačku i HKPD *Matija Gubec*, a ovo je bila posljednja manifestacija u okviru *Tavankutskog kulturnog lita*, koje tijekom gotovo cijele godine nudi bogat i raznovrstan program.

I. Petrekanić Sič

4. 10. 2025. 18 SATI

HKC "BUNJEVAČKO KOLO"
PRERADOVIĆEVA 4,
SUBOTICA

Gastrofest u Maloj Bosni

Prošle subote, 27. rujna, održan je četvrti *Gastrofest* koji organizira Udruga mladih *Hrvatski Majur*, ovoga puta u dvorištu župe Presvetog Trojstva u Maloj Bosni. Vrijedni kuhari započeli su pripremu svojih specijaliteta u 16 sati, dok je sam program manifestacije službeno otvoren u 18,30. Uz ulaznicu koja je iznosila 500 dinara, mladi su imali neograničenu konzumaciju hrane i pića. Budući da su prethodnih godina svojim specijalitetima privukli veliki broj mladih, i ove godine su prodali preko 80 ulaznica. Predsjednik udruge **Ninoslav Radak** istaknuo je važnost manifestacije kao platforme za okupljanje mladih, druženje, ali i prijenos znanja o tradicijskoj gastronomiji. Kako kaže, cilj je uključiti mlade kuhare i potaknuti ih da se aktiviraju u ovakvim projektima.

»Želja nam je okupiti što više mladih kako bi se družili, a u isto vrijeme afirmirati one mlade koji se trude odr-

žati tradiciju vojvođanskih Hrvata i u kulinarstvu pripremom tradicijskih jela s ovih podneblja. Danas se ovdje pripravlja *pileški paprikaš*, *fanki*, *tarana*, *juneći gulaš*... kao i neka druga jela koja su više karakterističnija za Vojvodinu, ali su svakako dio naše tradicije. Prve godine bilo nam je najteže okupiti ljude, okupiti one koji su voljni skuhati nešto, ali evo sada kada smo dokazali svoju kvalitetu, kuharske ekipe se same prijavljuju, gosti sami zovu i kupuju karte. Očekujem da će u narednim godinama biti još više zainteresiranih ljudi«, ističe Radak.

Ove se godine i **Dunja Šimić** uključila u organiziranje ovog događaja te je istakla kako joj je drago vidjeti toliko mladih iz hrvatske zajednice okupljenih na jednom mjestu.

Jedan od vrijednih kuhara **Martin Vukov** rekao nam je kako je njegova ekipa odlučila kuhati juneći gulaš u kotliću pripremljen na pravoj vatri, a ne na plinskom gorioniku. Kako kaže, na taj način se dobije šmek od dima koji se ne može dobiti kada se gulaš pripravlja na štednjaku ili na plinskom gorioniku.

»U ekipi smo nas trojica iz istog društva, **Andrija Mandić**, **David Kozma** i ja. Uz juneći gulaš pripravljam i *tisto*, koje je neizostavni dio ovoga *ila*. Plan je kuhati gulaš barem tri i pol sata, pa ćemo vidjeti kako se meso skuhalo za to vrijeme. Ovdje je odlična atmosfera, družimo se, poslije će doći tamburaši i bit će to prava degustacija pripremljenih jela. Na ovaj način održavaju se kontakti među nama mladima iz zajednice. Ovakva druženja predstavljaju jedno pozitivno iskustvo koje svi kasnije nosimo u lijepom sjećanju« ističe Martin Vukov.

Financijsku podršku manifestaciji pružio je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

I. U.

25. Likovna kolonija *Colorit* na salašu Matarić

Četvrt stoljeća *Nazorove* umjetničke priče

»Uporni smo i održali smo se 25 godina. Dolaze sada neki novi slikari i ova kolonija ima svoju budućnost«, kaže Cecilija Miler

Tamo gdje je i počelo prije 25 godina, na salašu Matarić u Gradini, održana je i ovogodišnja Likovna kolonija *Colorit* koju od 2000. godine organizira HKUD *Vladimir Nazor*. Pozivu organizatora odazvalo se 25 slikara, pa se broj sudionika poklopio s rednim brojem kolonije.

U radu ovogodišnje kolonije, koja je održana 27. rujna, sudjelovali su članovi Likovne udruge umjetnika amatera *Likar* iz Osijeka, likovnog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* i HLU-a *CroArt* iz Subotice te slikari iz Sombora, Sonte, Koluta i Batine.

Među sudionicima bila je i **Cecilija Miler**, koja je prije 25 godini kao voditeljica likovne sekcije i inicirala pokretanje kolonije.

»Šetam salašem i naviru mi tužne uspomene zbog ljudi koji nisu više s nama, a onda vidim ima još nas koji smo bili na prvoj koloniji i pomiješana su mi osjećanja tuge i ponosa. Uporni smo i održali smo se 25 godina. Dolaze sada neki novi slikari i ova kolonija ima svoju budućnost«, kaže Miler.

Prvi puta na koloniji bili su članovi udruge *Likar* iz Osijeka. Predsjednicu udruge **Nives Trauber** oduševio je ambijent autentičnog salaša, ali je u svom slikarskom izričaju ostala vjerna modernizmu.

»Naša udruga organizira međunarodnu likovnu koloniju koja traje sedam dana i okuplja umjetnike iz Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine. Ali isto koliko volimo okupiti slikare, toliko i sami rado sudjelujemo na drugim koloni-

jama. Zato smo se i odazvali pozivu iz Sombora«, kaže Trauber.

»Obitelji i meni osobno mnogo znači što se poslije 25 godina *Colorit* vratio na naš salaš. Prije 25 godina ljudi su krenuli s jednom idejom koja i dalje traje i rekao

bih stvara se jedna ozbiljna povijest. Ljudi u *Nazoru* imali su viziju, iz te vizije nastala je i ova kolonija», kazao je **Gašpar Matarić**.

Podsjećanje na početak *Nazorove* kolonije bili su panoi s tekstovima iz *Miroljuba*, koji su upotpunili ambijent u kome su slikari stvarali i družili se.

»Nakon prošlogodišnje kolonije razmišljali smo da jubilaru 25. vratimo tamo gdje je i počelo. Nismo baš planirali 25 slikara, ali tako se poklopilo. Radujemo se što je naša kolonija prepoznata među umjetnicima i za nas kao orga-

ciju vodi Cecilija Miler, koja je i osnovala Likovnu koloniju *Colorit*. Prvi susret slikara na *Nazorovoj* koloniji bio je u Gradini na salašu Matarić, a kolonija je okupila 13 slikara koji su tijekom dvodnevnog rada svoja umjetnička djela stvarali u ambijentu jednog autentičnog salaša. I naredne kolonije bile su dvodnevne i održavane su na okolnim somborskim salašima, a kasnije su postale jednodnevne i održavane su u prostoru Hrvatskog doma.

»Zasigurno da je 25 godina brojka koja zaslužuje naše poštovanje i *Colorit* je jedna od najznačajnijih likovnih

kolonija koja okuplja slikare amatere. Svakako da treba odati priznanje HKUD-u *Vladimir Nazor* na ustrajnosti i entuzijazmu», kazao je stručni suradnik Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Branimir Kopilović**, koji je uradio popis umjetničke zbirke *Nazora* u kojoj je oko 130 radova pretežito umjetnika amatera.

»Pozvao bih i sve ostale udruge da čuvaju svoje zbirke umjetničkih radova, da se jave Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata,

kako bi se i njihovi fondusi stručno obradili», kazao je Kopilović.

Nakon 25. *Colorita* zbirka će biti bogatija za još 25 slika rađenih uglavnom tehnikama ulje na platnu i akril.

Z. V.

nizatore pohvala je kada slikari sami zovu, pitaju kada će biti kolonija i najave svoj dolazak», kazao je predsjednik HKUD-a *Vladimir Nazor* **Tomica Vuković**.

Likovna sekcija u *Nazoru* osnovana je 1996. godine, a prvi pročelnik bio je **Janoš Raduka**. Od 2000. godine sek-

Divojački vašar

PREDSTAVLJANJE
KATALOGA

*Bunjevačka
ruva i
šokačka
nošnja*

I MODNA REVIIJA

HRVATSKI DOM

5.10.2025.

19:30 SATI

Mladost za Suboticu

SUBOTICA – Folkloriši HKC-a *Bunjevačko kolo* i HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta sudjelovali su na Festivalu dječjih folklornih ansambala *Mladost za Suboticu*

koji je održan protekloga vikenda u Subotici. Sudjelovalo je jedanaest KUD-ova iz Subotice, Nove Pazove, Kule, Temerina, Tavankuta, Subotice i Deske iz Mađarske. Nastupima je prethodio mimohod malih folkloriša ulicama grada. Organizator festivala je subotički KUD *Mladost 1947*.

Groždenbal na Bregu

RUMA – Povodom završetka berbe grožđa, 27. rujna u prostorijama i dvorištu HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume održana je tradicionalna igranka *Groždenbal*. Po tradiciji, goste su zabavljali tamburaši Društva, a dvorište je bilo ukrašeno grožđem, jabukama, kruškama i pecivom koji

simboliziraju bogatu i rodnu godinu. Okupljanje gostiju bilo je u obnovljenoj velikoj dvorani da bi potom igranka otpočela nakon što bi tamburaši odsvirali *Sremsko kolo*, a gosti izašli u dvorište Društva i »obrali vinograd«, tj. obješene grozdove, voće i pecivo i za to dali dobrovoljni prilog za Društvo.

N. J.

Okusi Banata u Opovu

OPOVO – U organizaciji opovačke podružnice Udruge banatskih Hrvata, 28. rujna održana je gastronomska manifestacija *Cro kuhinja – Okusi Banata*. Predstavljeni

su raznovrsni okusi kulinarskih tradicija Banata i Vojvodine, jela i pića koja prezentiraju multikulturalni pejzaž naših prostora.

Darko Vuković izlaže u Zagrebu

ZAGREB – Danas (petak, 3. listopada) u prostorijama Hrvatske matice iseljenika (Trg Stjepana Radića 3) u Zagrebu otvara se izložba grafičkih radova novosadskog dizajnera **Darka Vukovića** pod nazivom *Otisak misli*. Izložbu priređuje Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u suradnji s HMI.

Riječ je o radovima koje Vuković priprema za svaki broj časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ*. Izložba je ranije prikazana u Hrvatskom domu u Subotici, a ovo je nejzino prvo predstavljanje u Hrvatskoj.

Deset naslova za nagradu Tomo Vereš

SUBOTICA – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata objavio je deset naslova, od ukupno 34, koji su ušli u uži izbor za nagradu *Tomo Vereš* koja se dodjeljuje za najbolju knjigu u području znanosti i publicistike za trogodišnje razdoblje 2022. – 2024. Popis je dostupan na internetskoj stranici Zavoda: www.zkvh.org.rs. Odluku je donijelo povjerenstvo u sastavu: znanstveni savjetnik pri Hrvatskom institutu za povijest dr. sc. **Robert Skenderović** (predsjednik), master profesorica književnosti i jezika i master teoretičarka umjetnosti **Nevena Baštovanović** i profesor povijesti **Dominik Deman**.

HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice obilježilo obljetnicu

Pet i pol desetljeća postojanja i rada

Koncert je imao sedamnaest točaka, među kojima i nekoliko premijernih izvedbi, a na pozornici su se smjenjivali tradicijski plesovi, pjesme i nošnje iz različitih krajeva

Svečanim koncertima Folklornog odjela, dvije večeri zaredom (24. i 25. rujna), Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo* iz Subotice obilježio je obljetnicu – 55 godina svojega postojanja i rada. Na jubilejskom koncertu predstavile su se sve skupine tog odjela (pripremna, dječja, predizvođačka, izvođački ansambl), Ženska pjevačka skupina *Prelje* i Orkestar.

Koncert je imao sedamnaest točaka, među kojima i nekoliko premijernih izvedbi, a na pozornici su se smjenjivali tradicijski plesovi, pjesme, melodije i nošnje iz različitih krajeva – od Bačke, Slavonije, Baranje, Međimurja, Podravine, Hrvatskog Zagorja, Brodskog Posavlja, Beogradske Posavine, Šumadije do Hvara.

Folklorashe su pripremili **Marin Jaramazović** i **Nema-nja Sarić**, voditeljica ŽPS-a *Prelje* je **Ines Bajić** dok Orkestar vodi **Marko Grmić**.

3.000 folklorasha prošlo kroz udrugu

Predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* **Lazar Cvijin** kaže kako je Centar najpoznatiji upravo po Folklornom odjelu te s njihovim koncertom obilježavaju ovaj jubilej.

»Ponosni smo na ovu obljetnicu, 55 godina nije malo. Za pet i pol desetljeća postojanja kroz *Bunjevačko kolo* prošlo je oko 3.000 folklorasha i folklorna sekcija je ta koja

je radila svih godina. I danas održavamo taj kontinuitet, imamo članova, posebno djece i mladih. U Folklornom odjelu imamo oko 150 članova, na što smo vrlo ponosni. Uz Folklorni, imamo i druge odjele – Dramski, Likovni i Odjel za manifestacije. Godišnje produciramo devet velikih manifestacija, a s ponosom ističemo i da prostor ustupamo drugim udrugama, ove godine smo imali preko dvadeset takvih događanja, obogaćujući tako kulturni

život Subotice. Rad nam je stabilan, imamo potporu institucija hrvatske zajednice, matične domovine Hrvatske i države Srbije u kojoj živimo. Naravno, ima i problema kao i kod većine udruga, kod nas je to najviše vezano za vlasništvo prostora u kojem radimo i njegovo održavanje», navodi Lazar Cvijin.

Inače, prošlotjedni koncert HKC-a snimala je Radio-televizija Vojvodine, gdje će kasnije biti i emitiran u sklopu programa na hrvatskom jeziku.

Kratka povijest

Podsjetimo, HKC *Bunjevačko kolo* osnovano je 18. siječnja 1970., kao Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo (HKUD). Pokrenuto je s ciljem rada na prikupljanju, proučavanju, njegovanju i promicanju kulturne baštine Hrvata Bunjevaca te osiguravanju uvjeta za nove oblike i sadržaje kulturnoga stvaralaštva. Na osnivačkoj skupštini, koja je održana u Velikoj vijećnici Gradske kuće, sudjelovalo je 354 člana.

Nakon sloma Hrvatskog proljeća, 1973. Društvo gubi svoj hrvatski predznak, smijenjena je cijela dotadašnja

uprava te isključeno više od polovice članstva. Kako se navodi u *Leksikonu podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, KUD je i dalje imao veliki broj članova, među njima i Hrvata, no u upravi do kraja 1980-ih nisu bili u većini. U tom razdoblju Društvo je radilo pod utjecajem socijalističke vlasti, program je bio projugoslavenski, dje-lovale su samo folklorna i muzička (tamburaška) sekcija.

S demokratizacijom jugoslavenskoga društva potkraj 1980-ih u upravu i članstvo vraćaju se dotad izolirani osnivači, te se primaju i novi članovi kojima je stalo do kulture Hrvata. Društvo tako od 1990. ponovno preuzima organiziranje dviju velikih manifestacija – *Velikoga prela* i *Dužijance*. Godine 1995. godine vraća hrvatski pridjev u imenu te ujedno biva i preustrojeno u Centar.

Tijekom 1990-ih, kao jedina hrvatska udruga u Subotici, *Bunjevačko kolo* bilo je i središte hrvatskih kulturnih okupljanja u tom gradu.

Iako se broj članova mijenja iz godine u godinu, *Bunjevačko kolo* smatra se najbrojnijom hrvatskom udrugom u Srbiji.

D. B. P.

Miholjski koncert u Novom Slankamenu

Obnovljena tradicija

Nakon stanke od sedamnaest godina HKPD *Stjepan Radić* iz Novog Slankamena obnovilo je svoj Miholjski koncert. Koncert je održan u subotu, 27. rujna, u mjesnom Hrvatskom domu.

Na programu su bili folklorni plesovi, pjesme i tamburaška glazba a uz mjesne udruge – HKPD *Stjepan Radić* i KUD *Dr. Đorđe Natošević*, nastupili su Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina, HKPD *Tomislav* iz Golubinaca, KUD *Soko* iz Inđije i HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice. Druženje je nastavljeno uz tamburaški sastav *Ladan Špricer*.

»Obnovili smo tradiciju Miholjskog koncerta koji je održavan kroz povijest u Slankamenu, u povodu sv. Mihovila, zaštitnika župe. Posljednji takav kon-

cert bio je 2008. godine. Večeras smo imali bogat program s puno KUD-ova. Ovo je poticaj da naša udruga, koja je osnovana daleke 1902., aktivnije nastavi s radom. A i da Hrvatski dom oživi, koji je do 90-ih prošloga stoljeća bio centar događanja za Slankamen i okolicu, ponovno oživi i da u njega dolaze svi bez obzira na nacionalnu ili drugu pripadnost«, kaže predsjednik HKPD-a *Stjepan Radić Darko Peka* dodajući kako je u tijeku renoviranje Hrvatskog doma zahvaljujući potpori Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Prisutnima se obratila i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća *Jasna Vojnić* dajući potporu lokalnoj hrvatskoj udruzi i njihovom predsjedniku Peki.

»Svi se prihvatite posla, netko mora biti prvi i povući, ali sigurna sam – i vidjela sam – da ima puno dobre energije i da ćete mu se svi naći i pomoći. U HNV-u i u državi Hrvatskoj uistinu ćete imati pomoć – ne samo materijalnu, nego i moralnu, političku, kakva god vam bila potrebna. Hvala vam što ste pokrenuli jednu novu energiju i novu

snagu. Što god je potrebno – zovite. Bit ćemo uz vas«, poručila je Vojnić.

Miholjski koncert održan je pod pokroviteljstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Općine Inđija.

D. B. P.

Godišnja skupština HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice

Lazar Cvijin i dalje na čelu udruge

Lazar Cvijin bit će predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice i u iduće četiri godine, odlučeno je na godišnjoj skupštini te udruge koja je održana u ponedjeljak, 29. rujna. Cvijin je, podsjetimo, tu dužnost obnašao i u ranija dva mandata. Kako je odlučeno, uz Cvijina, sastav novog Upravnog odbora činit će: **Pavle Kujundžić, Denis Lipozenčić, Dajana Šimić, Tanja Stantić, Željka Vukov, Ivica Tumbas, Svetislav Milanković, Ninoslav Radak, Ružica Kozma i Mila Kujundžić.** U novi Nadzorni odbor imenovani su: **Miroslav**

Doko (predsjednik), **Suzana Vukov Mihajlović i Mirko Ostrogonac.**

»Večeras izabrano vodstvo je vodstvo kontinuiteta, koje dobro poznaje okolnosti i izazove u radu Centra. Mislim da smo i u prijašnjem mandatu radili puno i kvalitetno. U Upravnom odboru imamo troje novih članova, dakle, odbor čine ljudi koji ne donose samo odluke nego su i uključeni u organiziranje naših manifestacija i realizaciju programa«, kazao je Cvijin.

Usvojena su i izvješća o radu i financijskom poslovanju od prošle skupštine, izvješće Nadzornog odbora i završni račun za 2024. godinu, kao i plan proračuna za 2025. godinu.

Podnijeta su i izvješća o radu odjela. Osim aktivnosti odjela (folklorni, likovni, dramski...), HKC organizira i više manifestacija, među kojima su i *Veliko prelo, Dužijanca malenih, Prelo sićanja*, kazališni *DRIM fest* i Festival tradicijskog pjevanja.

Kako je na skupštini istaknuto, rad i programi Centra financiraju se najvećim dijelom iz natječaja, a većinu sredstava osiguravaju iz Hrvatske. Naglašen je i problem prostorija za rad. Naime, izmjenom zakona iz 2016., HKC je prestao biti trajni korisnik toga prostora što otvara pitanja održavanja i investiranja u Preradovićevu 4.

D. B. P.

Župa Svete Terezije od Djeteta Isusa u Beški

Posvećena obnovljena crkva i oltar

U župi Svete Terezije od Djeteta Isusa u Beški u utorak je svečano proslavljeno posvećenje obnovljene župne crkve i oltara. Ovaj, za župnu zajednicu povijesni događaj, predvodio je srijemski biskup mons. **Fabijan Svalina**.

Tijekom misnog slavlja, biskup Svalina je u novi oltar položio relikvije blaženice **Marije od Propetog Isusa Petković**.

»Danas je veliki dan za ovu župu, za ovu zajednicu, za svakoga od vas koji osjeća pripadnost ovome mjestu. Danas s radošću i dubokom zahvalnošću posvećujemo obnovljenu crkvu u Beški, prostor vjere, molitve i okupljanja, obnavljamo zidove ali još više živu zajednicu, Crkvu jer Crkva nisu samo kameni blokovi, drvena vrata, šareno postavljeni prostori, uređeni podovi, nego mi. Mistično Tijelo Kristovo, vjernici objedinjeni u njegovo ime. Vjernici širom Srijema podižu crkve, to nije pitanje samo arhitekture, već duhovne potrebe, da među nama bude mjesto Božje prisutnosti, tišine, molitve, ali i susreta. Ova crkva u Beški kroz generacije bila je simbol katoličke prisutnosti, mjesto gdje se slavio Bog, krstila djeca, sklapali brakovi, opraštali pokojni i gdje se nadasve lomio kruh života i slavila euharistija«, poručio je, između ostaloga, biskup Svalina u svojoj propovijedi.

Župa u Beški osnovana je 1966. godine, zbog rasta broja katolika – uglavnom Hrvata doseljenih nakon Drugog svjetskog rata iz Hercegovine, Dalmacije i Bosne. U početku su se vjernici okupljali u iznajmljenoj sobi, a zatim u preuređenoj kući koja je postala kapela, posvećena svetoj Tereziji od Djeteta Isusa.

Kapela je kasnije prerasla u župnu crkvu, uz koju su izgrađeni dodatni objekti – župni dvor, sakristija i zvonik. Crkva je više puta obnavljana, a konačno ju je 2000. godine blagoslovio biskup **Đuro Gašparović**. Unatoč smanjenju broja Hrvata u selu nakon 1991., župa i dalje aktivno djeluje.

M. V. R.

Devetnica sv. Mihovilu

Glazba i molitva povezali Suboticu i Šibenik

U sklopu devetnice sv. Mihovilu, zaštitniku grada Šibenika, u subotu, 27. rujna, u katedrali sv. Jakova održano je svečano misno slavlje i glazbeni program koji su povezali Šibenik i Suboticu. Misu je predvodio vlč. **Dragan Muharem**, župnik subotičke katedrale sv. Terezije Avilske, uz sudjelovanje Katedralnog zbora **Albe Vidaković** iz Subotice pod vodstvom **Miroslava Stantića**.

Nakon mise uslijedio je zajednički koncert subotičkog zbora i Mješovitog katedralnog zbora iz Šibenika, pod ravnanjem **Jelene Mikulandre**, na kojem su izvedena djela klasične i duhovne glazbe, uključujući **Händelovu Aleluju** i himan **Mihovile sveti**. Glazbeni program dodatno su obogatili instrumentalisti.

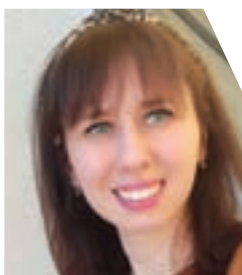

Koncert Legetina u Požegi

Drugi koncert u ovogodišnjem ciklusu *Orguljaških večeri* u požeškoj katedrali održao je 30. rujna orguljaš, zborovođa i skladatelj **Alen Kopunović Legetin**. Tijekom koncerta predstavljena su djela iz razdoblja baroka, klasicizma i romantizma, objavila je IKA.

Kopunović Legetin (1974.) glazbeno obrazovanje je započeo u Subotici, a studij orgulja završio je na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu te se usavršavao u Salzburgu i Rimu. Osim u Požegi, djelovao je kao orguljaš i voditelj zborova u više hrvatskih gradova, a danas nastupa kao koncertni glazbenik i autor liturgijskih djela. Nastupao je na festivalima u Hrvatskoj i inozemstvu te surađivao s različitim orkestrima i ansamblima. Umjetnički je ravnatelj ansambla *Capella Lignum* te član trija *Fiat Lux* i orguljaškog dua *Voluntas*. Objavio je nekoliko nosača zvuka i autor je sakralnih skladbi za zbor, glas i orgulje. Dobio je više strukovnih nagrada, a suvremeni skladatelji uvrstavaju ga kao izvođača svojih novih djela.

H. R.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Vjera mora biti vidljiva

Svatko od nas sebe smatra vjernikom, čak i onaj koji vjeru ne prakticira, drži se vjernikom. »Ja vjerujem u Boga, ne trebam dolaziti u crkvu«, mogu se često čuti slične tvrdnje. I olako shvaćamo vjeru, kao i molitvu, koja je uglavnom poput zahtjeva za ispunjavanje želja. Tako olako shvaćamo i Boga i kršćanstvo. Želimo da se svijet mijenja, a mi smo se stopili sa svijetom, ne želimo biti drukčiji. Da bi se nešto mijenjalo, mi se moramo mijenjati, moramo se prepoznavati baš kao vjernici, kršćani. Ono što zatvaramo strogo u svoju privatnost mora izaći na vidjelo, to je jedini način da se mijenja naša okolina pa i cijeli svijet, jer smo se prije svega mi promijenili. Vjera nam je dar koji smo primili, ali treba ga njegovati i razvijati. Zato još jednom ove nedjelje promislimo je li dovoljno samo reći kako vjerujemo.

Dar koji treba razvijati

Većina nas je imala tu milost da sjeme vjere u nas bude posijano još dok smo bili djeca. To su učinili naši roditelji, djedovi i bake. Ali, kao što sve posijano treba zalijevati i njegovati, kako bi raslo, napredovalo i donijelo plodove, tako je i s vjerom. Prije svega, dobili smo od Krista sakramente po kojima primamo brojne darove a koji nam omogućuju njegovati našu vjeru kako bi ona rasla i postajala vidljiva preko svojih plodova. Zato svaka tvrdnja da odlazak na misu, u crkvu, nije potreban, da je dovoljno vjerovati u skrovitosti, nije točna. Naša se vjera hrani euharistijom. Susret s Božjim milosrđem u sakramentu pomirenja snaži je i podiže kad malakše zbog naših slabosti. Svaki sakrament koji primamo u određenim trenucima našega života snažan je poticaj za rast naše vjere.

Učenici traže od Isusa da im umnoži vjeru. Očekujemo da će ih

zbog toga pohvaliti, a on im odvraća da nemaju vjere ni koliko je zрно gorušičino. Vjeru smo primili, ali moramo sami o njoj voditi računa. Život udaljen od Boga, prepun kompromisa s ovim svijetom, slabi je i čini nevidljivom i nama samima. Jer, ako je netko ima, to se vidi. Čovjek velike vjere je prepoznatljiv, drukčiji je, cijeli je njegov život svjedočanstvo toga u što vjeruje. Pa tako, ako vjerujemo da je Krist naš Spasitelj, to ne može ostati samo na razini naših riječi, izgovorenih u nekoj posebnoj prigodi. To treba biti vidljivo u našem načinu života, u svakoj prigodi. Vjernik se treba prepoznavati u masi onih koji ne vjeruju ili drže sebe vjernicima, ali zapravo ne žive s Bogom.

Svjedočanstvo

Bog od čovjeka očekuje svjedočanstvo vjere. On ga za to svjedočanstvo i osposobljava. Zato Pavao piše Timoteju: »Jer nije nam Bog dao duha bojažljivosti, nego snage, ljubavi i razbora. Ne stidi se stoga svjedočanstva za Gospodina našega, ni mene, sužnja njegova. Nego zlopoti se zajedno sa mnoom za evanđelje, po snazi Božjoj« (2Tim 1, 7-8). Pravi vjernik je hrabar, pun ljubavi za Gospodina, on želi posvjedočiti velika Božja djela, on želi i druge privesti bliže k Bogu. Ne boji se što će mu svijet reći ili učiniti jer ga vjera potiče da živi za Boga. Vidimo na primjeru svetaca kako njih svijet nije odvratio od Gospodina, nego su oni druge privodili bliže k Spasitelju, bez obzira na to u kojim su vremenima živjeli. Takvi vjernici i mi trebamo biti. Ne zaboraviti zalijevati svoju vjeru sakramentima i molitvama, koje nisu samo traženje, nego susret s Gospodinom u zahvaljivanju i slavljenju. Tako se snažimo biti svjedoci Kristovi u svijetu, širitelji radosne vijesti i nade u bolju budućnost.

Tužno sjećanje

5. listopada 2024. –
5. listopada 2025.

Dr. Kata Dulić, agronom

Sjećamo te se s ljubavlju i ponosom. Nedostaje nam Tvoj zagrljaj, mudrost, jasna misao i britak jezik.

Obitelji Dulić, Marković, Boueno, Tumbas, Kopunović, Petrina, Šadl i Hil

Kapelice – nadgrobni spomenici na grobljima (XXIX.)

Jedini svjedoci karaševskih Hrvata u Banatskom Karlovcu

Broj Karaševaca u vojvođanskom dijelu Banata tijekom XIX. stoljeća kretao se od 500 do 1.000. Jezgra im je bila je u Karlsdorfu, Uljmi i Izbištu (do 500 osoba), bila je obiteljski najčvršće povezana i cijela je pripadala župi u Karlsdorfu. Svi preostali nadgrobni spomenici karaševskih Hrvata na groblju u ovom selu su iz XIX. i prve polovice XX. stoljeća

Grobnica obitelji Ivanica

Margareta, Katarina i Nikola Ivanica

Dvije obiteljske kapele u Banatskom Karlovcu

Etnolozi su u dugačkom razdoblju, sve do suvremenosti, podrijetlo Karaševaca bila zanimljiva istraživačka tema, koja je, pak, donosila kontradiktorne rezultate. Može se kazati da su Karaševci potomci katolika koji su se doselili iz više južnoslavenskih krajeva u više razdoblja, od XIV. do XVII. stoljeća, na životni prostor oko grada Ričice (Reșița) u današnjem rumunjskom Banatu. Pripadnost Katoličkoj Crkvi imala je presudnu ulogu u spajanju raznorodnih skupina u jedinstvenu etničku skupinu. U Rumunjskoj ih se ogromna većina drži Hrvatima. U vojvođanskom dijelu Banata potomci Karaševaca uglavnom su, nakon dolaska, do druge polovice XX. stoljeća asimilirani u Nijemce, Srbe i Rumunje.

Banatski Karlovac je već desetljećima brojem stanovnika gotovo dvostruko veći od sjedišta općine Alibunar u kojoj se nalazi. Danas broji 4.428 stanovnika. Razlog tome je nekadašnja ogromna gospodarska razvijenost sela koja je poticala od prvobitnih stanovnika, Nijemaca i sustavno poticane lokalne ekonomije. U naselje osnovano 1800. godine i nazvano Karlsdorf (Karlovo Selo) na području Banatske vojne granice u južnom Banatu stizali su Nijemci, te ubrzo, 1803. (i u godinama koje su

uslijedile) iz istočnog (sela južno i jugozapadno od Ričice) u zapadni dio Banata i skupine Karaševaca.

Nadgrobni spomenici

Broj Karaševaca u vojvođanskom dijelu Banata tijekom XIX. stoljeća kretao se od 500 do 1.000. Jezgra im je bila je u Karlsdorfu, Uljmi i Izbištu (do 500 osoba), bila je obiteljski najčvršće povezana i cijela je pripadala župi u Karlsdorfu. Svi preostali nadgrobni spomenici karaševskih Hrvata na groblju u ovom selu su iz XIX. i prve polovice XX. stoljeća. Svaki od njih u suvremenom kontekstu vrijedno je svjedočanstvo raznolikog podrijetla hrvatskih subetničkih skupina, ali i povijesti pojedinih obitelji i zajednica te njihove identitetske fuzije s Nijemcima. Neke se činjenice mogu iščitati iz preostalih desetak spomenika, budući da su dobro očuvani, posebno iz onih mramornih, koji, očito, traju mnogo dulje od života posljednjih članova obitelji predaka. Ukoliko je, što je kod obitelji skromnijeg materijalnog statusa i u ovom selu češće bio slučaj, riječ o spomeniku od kamena, većina takvih nakon desetljeća neodržavanja biva oštećena mahovinama ili lišajima, a reljefni natpisi postaju

plići, bljeđi i nečitljiviji. Imena i prezimena karaševskih Hrvata, baš ona kakva nose oni u postojbini u Karaševu i okolnim selima, ispisana su na karlsdorfškom groblju njemačkim jezikom. Ovdje ćemo, pak, koristiti hrvatske inačice tih imena i prezimena.

Grobnica **Nikole** (rođ. 1875.), **Margarete** (1878. – 1917.) i **Katarine** (1899. – 1921) **Ivanica** (čita se: **Ivanika**) nalazi se na samom ulazu u groblje, iznimno je bogato urešena, s prostranim portalom i očuvanim fotografijama članova obitelji. Iz obitelji istog prezimena tu je također vrlo upadljiv crni obelisk **Amalije** (1858. – 1841.), **Nikole** i **Filipa Ivanica** (1881. – 1915.) koji je »umro u Zagrebu herojskom smrću«. Obitelj Ivanica najzastupljenija je među vlasnicima preostalih grobova Karaševaca. Znatno skromnije nadgrobne spomenike imaju **Tereza** (1874. – 1923.) i **Petar Ivanica** (1870. – 1931.) te **Ana Ivanica** (1860. – 1925.). Od nesumnjivo karaševskih prezimena, ovdje su sahranjeni i **Josip** (1845. – 1900.) i **Marija** (1848. – 1931.) **Zdrinja**, **Petar Kurjak** (1899. – 1920.), **Matija Filka** (biografski podaci nisu čitljivi), **Anreas** (1896. – 1970.) i **Katarina Filka** (1901. – 1953.), **Mihovil Birta** (1845. – 1914.) i njegova tri potomka nečitljivih imena, **Katarina Kalitović** (1887. – 1916.) i **Elena Bogdan** (1920. – 1929.). Još uvijek postoje i grobovi onih osoba koje su bile podrijetlom iz drugih dijelova Vojne krajine, koje su ranije germanizirane i došle ovdje tijekom selidbi stanovnika graničarskih sela: **Rudolf Berberich** i **Gedeon** (1924. – 1924.) i **Elvira Vojkovics** (1926. – 1926.). Najveći spomenik na groblju pripada **Klepanima**, najvjerojatnije podrijetlom iz Like. Hrvata koji nisu Karaševci ima još. **Pavo Rukavina** (1910. – 1927.) bio je žandarm u jugoslavenskoj državi, a **Ivan Petrić** sljedbenik nazarenske zajednice. Nema traga onim Karaševcima za koje se zna da su u ovoj gospodarski iznimno prosperitetnoj sredini, nakon ukinuća Vojne krajine, imali tvornice, primjerice **Lovre Kalitovića** koji je 1869. otvorio u selu ciglanu.

Jezik, crkva i kapele

Isprepletena povijest Crkve i životi njezinih članova ostavljaju solidnije pisane tragove hrvatske nazočnosti u župi Karlsdorf. Baš tim, hrvatskim imenom zove se jezik koji je, uz njemački, upisan u shematizmu Čanadske nadbiskupije iz 1913. godine kao »živi jezik« župe Karlsdorf. Crkva ga je prepoznavala takvim, no budući da iz zajednice Hrvata Karaševaca u zapadnom Banatu uopće nije bilo svećenika niti građanske inteligencije, ne može se reći da je hrvatski identitet potican. Premda ovaj zapis najvjerojatnije nije značio pristanak Crkve (s lokalnom njemačkom i mađarskom kleričkom većinom) očuvanju hrvatskoga identiteta, ne treba imati dvojbe oko naziva jezika. Isti shematizam hrvatski jezik naveo je i kao jezik župa u kojima su, u istoj nadbiskupiji, živjeli Hrvati graničari, kao i potomci kajkavaca Pokupaca u Neuzini, Boki, Klariji i Keči. Dvadeseto stoljeće Karlsdorfu donosi prekomorsko iseljavanje, Veliki rat, a pripadnost zajednici čiji su postali dio, germanizirane Karaševce ko-

Crkva sv. Karla
Boromejskoga, Karlsdorf

Kapela sv. Martina, Karlsdorf

štala je i izgona iz nove socijalističke države, te pojedine i samoga života nakon Drugog svjetskog rata.

Danas u središtu sela stoji monumentalna katolička crkva sv. Karla Boromejskoga (ranije navođena kao posvećena sv. Ivanu Nepomuku) koja se više ne koristi, a župa se administrira iz Vršca. Crkva je posvećena 1809., a u jesen 1944. nepovratno je oštećena. Ruski vojnici, uz pomoć partizana, izrezali su sliku na glavnom oltaru, kipove uništili a vitraje razbili. Uništili su i matične knjige, a župnika **Petra Webera** deportirali u Belu Crkvu i ondje ubili.

Godine 1881. obitelj **Methiee** podigla je grobljansku kapelu posvećenu sv. Martinu, koja je izdržala također do polovice XX. stoljeća. Najljepši i najbolje održavani dokazi katoličke nazočnosti su dvije obiteljske kapele – grobnice, tik do ograde groblja i put ka Alibunaru: obitelji **Kehr** i druge njemačke obitelji nečitljivoga imena. Kao i na većini grobalja Nijemaca na kojima je izveden projekt memoriranja u Vojvodini, i ovdje je u suvremenom razdoblju podignuta memorijalna ploča nekadašnjim stanovnicima Karlsdorfa. Tijekom prvog desetljeća ovog stoljeća blagoslovljen je i »katolički« križ. Osim velike većine sahranjenih pravoslavnih Srba, na drugom mjestu su, po broju grobova, Nijemci te mali broj Mađara i Rumunja. Velika većina grobova Nijemaca i Karaševaca prvo je zapuštena, a onda i srušena i uklonjena.

Tijekom savezne kolonizacije u Banatski Karlovac su doseljeni Srbi iz okolice Čačka i Užica. Po posljednjem popisu u selu živi trojica ili troje Hrvata. Jesu li iz svoje nekadašnje jezgre u vojvođanskom Banatu Karaševski Hrvati potpuno nestali? Vrijedilo bi uputiti poziv onim Hrvatima u Banatu koji su karaševsko podrijetlo i identitet uspjeli sačuvati, da pokušaju priče o povijesti svojih obitelji ispričati javno, kada već prijašnji naraštaji to nisu učinili.

Podaci: dr. Mario Bara: *Prešućeni karaševski Hrvati: Karaševci u vojvođanskom dijelu Banata* (Godišnjak za znanstvena istraživanja ZKVH)

Marko Tucakov

Hrvatska riječ, broj 35, 26. rujna 2003.

Postoje li hrvatski toponimi u Vojvodini?

U zakašnjelom procesu tranzicije iz kvazidemokratskog u demokratski društveni sustav, manjinska su prava u Srbiji bila jedna od mnogih pitanja koja su zahtijevala temeljitu reviziju. Početni korak na tom području bili su ratificiranje Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i donošenje Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, kojima su postavljeni pravni temelji za jedan drugačiji odnos vlasti spram nacionalnih manjina. Ovim propisima, kao i kasnijom Poveljom o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, proklamiran je niz manjinskih prava, koja traže detaljnije reguliranje u odgovarajućim zakonima i drugim propisima. I doista, za razliku od prakse prošloga režima, neka od proklamiranih prava su dalje razrađena te su stvorene načelne mogućnosti za njihovo ostvarivanje, pa je, na primjer, i hrvatska zajednica dobila financijsku potporu za vlastiti tjednik i za školovanje na književnom jeziku. Međutim, prema jednom broju prava, ne samo tijela vlasti različitih razina, nego katkada i predstavnici manjinskih zajednica, odnose se pasivno.

(Slaven Bačić)

Nadbiskup Bozanić postaje kardinal

Papa Ivan Pavao II. imenovao je u nedjelju tijekom Angelusa u Vatikanu trideset novih kardinala, a među njima i zagrebačkoga nadbiskupa i predsjednika Hrvatske

biskupske konferencije *Josipa Bozanića*. Ivan Pavao II. objavio je u nedjelju u podne da će imena s popisa biti promaknuta u red kardinala 21. listopada kad se slavi 25. obljetnica njegova pontifikata. Uz nadbiskupa iz Hrvatske, među novim su kardinalima i nadbiskupi iz Nigerije, Francuske, Španjolske, Škotske, Brazila, Gane, Sudana, Indije, Australije, Vijetnama, Gvatemale, Mađarske, Kanade, Italije i SAD-a. Slijedi 19 nadbiskupa lokalnih crkava, te će Papa imenovati i kardinale posebno zaslužne za službu u Crkvi. Konzistorij u listopadu bit će deveti konzistorij Ivana Pavla II. koji je do sad imenovao, ne računajući sadašnje, 201 kardinala, među kojima su još 145 živih. Od ukupno 164 kardinala, ne računajući nove, samo njih 109 ima manje od 80 godina. To znači da mogu sudjelovati na eventualnoj konklavi (koja bira novoga papu), dok će još desetak kardinala tu dob navršiti za nekoliko mjeseci.

(Hina)

Dijalog je moguć

Prošloga petka 26. rujna u Subotici je održana radionica s temom »Uspješno komunicirati«, na kojoj se okupilo više od trideset mladih osoba, pripadnika hrvatske zajednice. Radionicu je organizirala »Inicijativa mladeži«, točnije Inicijativni odbor Hrvatske udruge mladeži u osnutku, s ciljem da se, kako se kaže u naknadnom priopćenju, komunikacija podigne na višu razinu, te da se mlade osobe uključe u razne aktivnosti i procese u hrvatskoj zajednici. Okupljeni su tijekom rasprave snažno izrazili želju da se sporna pitanja, prvenstveno misleći na relacije komuniciranja i dijaloga unutar hrvatskih institucija i udruga, konstruktivno i otvorenim dijalogom počnu rješavati. U tom procesu mladi osjećaju da su spremni aktivirati se u cilju pronalaženja rješenja nago-milanih problema ove i drugih aktualnih tema koje ih se direktno ili indirektno dotiču. Kao najznačajniji zaključak s navedenog skupa je odluka da se u kratkom vremenskom periodu utemelji posebna udruga hrvatske mladeži, jer za tim postoji više razloga, od kojih su mnogi izrečeni na radionici »Uspješno komunicirati«. Jedan od osnovnih ciljeva bit će i pospješivanje atmosfere suradnje u hrvatskoj zajednici i pronalaženje adekvatnih rješenja za uključivanje mladih u sve strukture naše zajednice kao i van nje. U tom cilju će se održati niz okruglih stolova, seminara i radionica na koje će se pozivati dužnosnici hrvatskih institucija, kako bi se dijalogom i zajednički pronalazila adekvatna rješenja.

(H.R.)

Sve je u rukama učitelja

Dujo Runje navodi kako su iz Republike Hrvatske stigli udžbenici hrvatskog jezika, a uskoro se očekuju i prevedeni udžbenici matematike i poznavanja prirode i društva. »Očito je da Hrvatska želi pomoći školovanje na hrvatskom kao materinskom jeziku, a smatram kako će učiteljica Dobriša Puljić biti spona te suradnje, jer je potrebno još kontakta. Ekskurzije ovdašnjih učenika u Hrvatsku pokazale su se kao veoma dragocjene, jer su se djeca našla u prirodnom ozračju jezika na kojemu uče. Veoma je bitno razumjeti kako je hrvatski jezik ovdje u Vojvodini ipak van kontekstualno prisutan. Moramo nastojati prakticirati hrvatskoga jezika

svakodnevno, a u tome će bitnu ulogu odigrati obrazovanje, ali i ovdašnji hrvatski mediji. Stoga je veoma važno što se veliki broj djece, pored onih koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, prijavio pohađati satove njegovanja hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture, što je izborni predmet. Neophodna je kreativnost učitelja koji izvode nastavu na hrvatskom jeziku u postojećim okolnostima, jer iako se zna kako ni jedan početak nije lak, praktična nastava je ipak najvažnija i zbog toga je sada sve u rukama učitelja«, kaže Dujo Runje ističući uz važnost rada učitelja s djecom i neophodnost izrade preciznog koncepta obrazovanja u okviru HNV-a.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 4528, F: +381 21 557 074; 456 986
Ounz@vojvodina.gov.rs

POKRAJINSKO TAJNIŠTVO ZA OBRAZOVANJE, PROPISE, UPRAVU I NACIONALNE ZAJEDNICE

objavljuje

OBAVIJEST O JAVNOM POZIVU

**za podnošenje prijedloga za dodjelu pokrajinskog priznanja u području
ljudskih i manjinskih prava – Priznanje »L'UDEVIT MIČÁTEK«**

Tekst javnog natječaja objavljuje se u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine* i na internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs.

Javni poziv se objavljuje 26. 9. 2025. godine.

Rok za podnošenje prijedloga istječe 31. 10. 2025. godine.

**GRAD SUBOTICA
GRADSKA UPRAVA
TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO**

Sukladno članku 45a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23)

o g l a š a v a
RANI JAVNI UVID
POVODOM IZRADE
Plana detaljne regulacije prostora za eksploataciju
pijeska na lokalitetu »Kelebija – Vojput« K. O. Stari
grad u Subotici

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 24/2025.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 6. do 20. listopada 2025. godine, radnim danima od 8

do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204., a može se pogledati i na službenoj mrežnoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 6. do 20. listopada 2025. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

**GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE
TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO**

Sukladno člancima 50. i 51b. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i čl. od 55. do 68., 72. i 73. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19 i 47/2025)

o g l a š a v a
JAVNI UVID U
NACRT IZMJENE DIJELA PLANA GENERALNE
REGULACIJE III ZA DIO ZONE »ALEKSANDROVO«
(BLOK 111)

Javni uvid može se obaviti od 6. do 20. listopada 2025. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenim mrežnim stranicama Grada Subotice www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 6. do 20. listopada 2025. godine.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 7. studenoga 2025. godine u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u plavoj sali), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Raspisan likovni natječaj

»Velikani hrvatske prošlosti«

Dječji vrtić *Iskrice* i Osnovna škola *Grigora Viteza* iz Zagreba raspisali su likovni natječaj »Velikani hrvatske prošlosti« koji već deset godina potiče dječju kreativnost, maštu i znatiželju u jedinstvenom susretu s bogatom prošlošću našega naroda.

U ovoj jubilarnoj godini pozivaju vrtićance i učenike osnovne škole, posebice polaznike hrvatske nastave u

U davna vremena, kad su dvorci čuvali tajne, a hrabrost bila svakodnevnica, živjela je jedna posebna žena – **Katarina Zrinski**. Ona nije imala čarobni štapić ili mač, ali je imala nešto još moćnije: srce puno hrabrosti i glavu punu ideja! Ime Katarine Zrinski i danas sjaji kao simbol hrabrosti, ljubavi prema domovini i snage žene u teškim vremenima. Katarina je pokazala da riječi mogu biti jednako moćne kao mačevi, a priče mogu putovati kroz vrijeme i inspirirati mnoge.

Katarina Zrinski rođena je 1625. godine u obitelji **Frančopan**, jednoj od najpoznatijih i najuglednijih plemićkih obitelji u hrvatskoj povijesti. Bila je pametna, obrazovana i veoma hrabra žena. Znala je čitati i pisati, govorila je više jezika (hrvatski, latinski, njemački...), što u ono vrijeme nije bilo uobičajeno, posebno ne za žene. Voljela je knjige, pisala pjesme i molitve te je jako brinula za ljude oko sebe.

Udala se za **Petra Zrinskog**, hrvatskog bana i vojskovođu, i tako postala članica druge velike obitelji Zrinskih. Zajedno su živjeli u dvorcu u Čakovcu i često boravili i u Ozlju. Imali su četvero djece, a poznato je da su jako voljeli svoju djecu i da su iznimno bili povezani kao obitelj.

inozemstvu, kao posebnu kategoriju u natječaju, da još jednom ožive lica prošlosti kroz slobodne, maštovite i odvažne portrete. Poručuju kako svaki likovni rad nije samo prikaz, već i poruka – da velikani prošlosti i dalje žive u stvaralaštvu novih naraštaja.

Tema ovogodišnjeg likovnog natječaja je jedna posebna žena – Katarina Zrinski.

Likovni radovi djece iz inozemstva, bilo vrtićke ili rane osnovnoškolske dobi mogu se slati do 27. veljače 2026.

godine na adresu Osnovne škole *Grigora Viteza*, Krugu 46, 10000 Zagreb, s naznakom: Za natječaj »Velikani hrvatske prošlosti«.

Rad autora iz vrtića treba biti na papiru formata do 35 cm x 30 cm, a učeničkih radova na papirima iz likovnih mapa za određeni razred. Rad treba biti izrađen zadanim likovnom tehnikom (tuš, pero) i motivom (portret) Katarine Zrinski.

Rezultati natječaja bit će objavljeni na mrežnim stranicama Dječjeg vrtića *Iskrice* i Osnovne škole *Grigora Viteza* do 16. ožujka 2026. godine, a prigodna svečanost, otvorenje izložbe najuspješnijih radova te dodjela nagrada bit će 17. travnja 2026. godine.

Detalje o natječaju, kao i obrazac koji se prilaže uz rad možete preuzeti na <https://matis.hr/novosti/u-tijeku-su-prijave-za-likovni-natjecaj-velikani-hrvatske-proslosti/> ili na mrežnim stranicama Osnovne škole *Grigora Viteza*.

Što nam Katarina Zrinski poručuje danas, nama koji tražimo inspiraciju za vlastito stvaralaštvo? Poručuje nam da istinska moć leži u autentičnosti. Njezino pisanje nije bilo stvoreno za slavu, već iz duboke potrebe da izrazi svoju dušu. Poručuje nam da hrabrost nije odsustvo straha, već sposobnost djelovanja unatoč njemu. I konačno, poručuje nam da svaki život, bez obzira na vanjske okolnosti, ima potencijal za stvaranje nečeg trajnog i vrijednog. Bilo da pišete, slikate, skladate ili gradite – neka vam Katarina Zrinski bude podsjetnik da je vaš unutarnji svijet nepresušan izvor inspiracije, samo ga trebate oslušivati i hrabro iznijeti na svjetlo dana.

B. I.

Raspisan fotonatječaj za srednjoškolce »Moja knjižnica, moja priča«

Gradska knjižnica Subotica poziva sve srednjoškolce od prvog do četvrtog razreda da sudjeluju u fotonatječaju na temu »Moja knjižnica, moja priča«.

Uvjeti natječaja:

Glavni **motiv** na fotografiji treba biti **knjiga**.

Na fotografiji **ne smije** biti **ljudskih likova** (životinje su dopuštene).

Fotografije moraju biti **izvorno autorsko djelo**, a ne preuzete s interneta.

Rok za slanje fotografija je **20. listopada 2025. godine**.

Svaki učenik može poslati **jednu fotografiju** na adresu: fotokonkurs2025.subiblioteka@gmail.com. Uz fotografiju je potrebno navesti: ime i prezime učenika, naziv škole i kontakt telefon.

Ideje za fotografije

1. Omiljeni kutak u knjižnici
 - Tvoje mjesto za čitanje ili učenje (uz prozor, u kutu, za posebnim stolom...).
 - Možeš dodati ruksak, knjigu, telefon ili neki osobni predmet.
2. Jedan tvoj trenutak ili rutina
 - Dolazak u knjižnicu nakon škole, čitanje omiljene knjige, rad na projektu...
 - Zabilježi stvarni trenutak ili ga prikaži simbolično (prazna stolica, zatvorena knjiga...).
3. Predmet koji te predstavlja
 - Tvoja omiljena knjiga, bilježnica, slušalice, šalica kave... sve što koristiš dok si u knjižnici.
 - Fokus može biti na detaljima (pocijepane stranice, podcrtane rečenice, markeri u boji...).
4. Trenutna emocija
 - Fotografija koja prenosi osjećaj: koncentracija, mir, sreća, stres pred ispit...

Kriteriji za ocjenjivanje

- kreativnost i originalnost
- emotivni dojam
- pripovijedanje priče (koliko dobro fotografija odgovara temi)
- kompozicija i uloženi trud (ne samo tehnička vještina)

Objavljivanje i nagrade

Slanjem fotografija sudionici daju suglasnost za njihovo korištenje na mrežnoj stranici i Facebook profilu Gradske knjižnice Subotica, kao i za prikazivanje u prostoru knjižnice.

Sve fotografije koje zadovolje uvjete natječaja bit će objavljene na službenom Facebook profilu Gradske knjižnice Subotica.

Tri najbolje fotografije bit će nagrađene vrijednim nagradama, a nekoliko najuspješnijih radova bit će izloženo u Gradskoj knjižnici Subotica **27. listopada 2025. godine u 12 sati**.

Za više detalja o natječaju i nagradama pratite mrežne i Facebook stranicu knjižnice (Gradska biblioteka Subotica – nova).

Objavljen poziv za Pokrajinsku smotru recitatora na hrvatskom jeziku

Recitatori u studenome

Recitatori i svi vi koji volite poeziju – Hrvatska čitaonica iz Subotice objavila je da će Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku biti održana 8. studenoga u Subotici. Ovo natjecanje, koje okuplja djecu osnovnoškolske i srednjoškolske dobi te mlade do 27 godina, bit će organizirano 24. put.

Pravila smotre ostaju nepromijenjena:

Sudionici su podijeljeni u tri dobne skupine:

- mlađu (učenici od 1. do 4. razreda osnovne škole)
- srednju (učenici od 5. do 8. razreda osnovne škole)
- stariju (srednjoškolci i mladi do 27 godina)

Recitatori govore po jednu pjesmu na standardnom hrvatskom jeziku ili bunjevačkom ili šokačkom govoru (ikavicom).

Pjesma se govori napamet i može trajati najviše tri minute za mlađu i srednji uzrast, a četiri minute za stariji uzrast.

Recitatore ocjenjuje stručni žiri od tri člana.

U smotri sudjeluju djeca i mladi koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, izučavaju predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture ili su članovi hrvatskih udruga kulture. Svaki će recitator za svoj nastup dobiti knjigu na hrvatskom jeziku, kao uspomenu na ovaj događaj, a oni koji budu za nijansu bolji bit će nagrađeni diplomom te jednodnevnim izletom u Osijek. Osim nagrada, vrijedi se potruditi i uživati u stihovima te druženju s drugarima iz cijele Vojvodine.

Stoga, ako još niste, prionite na čitanje poezije, odaberite pjesmu koja vam najviše odgovara i dođite 8. studenoga u čitaonicu Gradske knjižnice Subotica kako bismo zajedno slavili vlastiti materinski jezik.

B. I.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35 m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici.
Kontakt telefon: 061/6767041.

Gradska uprava Subotica, Trg slobode 1, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 14. i 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 94/24), u svojstvu nadležnog tijela:

OBAVJEŠTAVA JAVNOST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Nositelj projekta Poduzeće za telekomunikacije »Telekom Srbija« a.d. Beograd, Takovska br. 2, 11000 Beograd, podnio je dana 10. 9. 2025. godine, pod brojem 003772016-2025-09693-004-081-380-001, zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: Bazna stanica mobilne telefonije »Kelebija (ETS) – SU153 SUL153 SUO153 SUJ153«, na katastarskoj parceli br. 27934 k. o. Stari grad, Subotica (46.13485°, 19.59683°).

Javnost može izvršiti uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju nositelja projekta i dostaviti mišljenje na podnijeti zahtjev u roku od 15 dana od dana oglašavanja. Uvid se može izvršiti u prostorijama nadležnog tijela u Gradskoj kući u Subotici, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 14 sati, kao i elektronički na internetskoj veb prezentaciji Grada Subotice, na adresi www.subotica.ls.gov.rs/cat_doc/zastita-zivotne-sredine. Mišljenja se mogu dostaviti na adresu nadležnog tijela ili elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.ls.gov.rs.

U postupku odlučivanja tijelo može donijeti odluku da je za predmetni projekt potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti njen opseg i sadržaj ili odluku da za predmetni projekt nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti mjere sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja negativnih utjecaja ili druge minimalne uvjete zaštite okoliša.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 7. 10. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Svako čekanje se isplati

Od Lemeša do Toscanne

Vjerovali ili ne, ali ove godine sam prvi put posjetila manifestaciju *Lemeški kulen*, iako je ovo osamnaesta godina da se održava i to mi je doslovno u susjedstvu, no okolnosti su se tek sada posložile. Okupila sam malu ekipu od nas šestero i prije odlaska detaljno smo proučili program. Odlučili smo da, uz kupnju kulena, želimo sudjelovati i u tomboli, a posebno nam je bila zanimljiva najavljena aktivnost pogađanja težine kulena. Zato smo odlučili otići popodne i uključiti se u sve.

Došla su djeca igrati se

Moram priznati da je sve izgledalo vrlo lijepo i, po mom mišljenju, ponude je bilo sasvim dovoljno, iako su mi neki rekli da je prijašnjih godina bilo više izlagača. Uglavnom, mi smo prvo obišli sve štandove, obnovili zalihe kulena i paprike te krenuli prema tomboli, da bismo ubrzo saznali kako je broj tombola bio ograničen i da smo zakasnili. Moram priznati da sam se razočarala kao dijete kojem ne ispunite obećanje i ne kupite sladoled ili igračku. Nigdje nije bilo naznačeno da će tombola biti brojčano ograničena i da treba doći ranije. Budući da u našem kraju i nema

puno igara, ova nam je bila posebno zanimljiva, ali nam ju je okolnost uskratila.

Zato smo pogađanje težine kulena dočekali kao neku vrstu utješne nagrade i otišli barem pogledati. Međutim, pravila su dopuštala sudjelovanje 30 ljudi, pa je troje iz naše ekipe ubrzo sudjelovalo. Da odmah razjasnimo, jako je teško procijeniti težinu kulena kad ga samo promatrate, a ni kad ga primite u ruke nije puno lakše. Meni je izgledao kao da teži kilogram, a kad sam ga podigla, pomislila sam da je upola lakši. Na kraju sam ponudila 860 grama, misleći da sam pretjerala, a ispostavilo se da je težio oko 950 grama (točnu brojku sam zaboravila). Nagradu je dobio jedan penzioner, što mi je baš bilo drago, nakon dodatnog kruga u kojem su se on i još jedan natjecatelj ponovno nadmetali.

Sve u svemu, bilo nam je lijepo u Lemešu, otišli smo s lijepim dojmovima, i bez »igračke«. Šalu na stranu, jako volim ovakve manifestacije i planiram doći i iduće godine.

A od mojih nerealiziranih planova jedan opet ide na čekanje: vožnja bicikla kroz Toscanu. No, stižu divne vijesti iz Italije, pa možda prvo ovaj predivni kraj upoznam vlakom.

Vlakom kroz bajku

Zamislite da sjednete u vagon obložen baršunom, dok zvuk starinskog vlaka lagano odjekuje i krajolik Toscanne klizi pred vašim očima. Upravo takav doživljaj nudi *Espresso Siena*, retro vlak koji putnike vraća u 1970-e i vodi ih iz Rima prema Sieni, kroz čarobnu Val d'Orciu, dolinu vinograda, brežuljaka i srednjovjekovnih sela pod zaštitom UNESCO-a.

U Gran Confort vagonima sve odiše nostalgijom, od udobnih sjedala presvučenih baršunom do panoramskih prozora kroz koje Toscana zasija u punom sjaju. Putnici mogu uživati u kavi ili aperitivu u vagon-baru, a vlak nudi i mogućnost prijevoza bicikala i sportske opreme.

Cijena karte od 29 eura čini ovo iskustvo nevjerojatno dostupnim. Za razliku od luksuznih linija poput *Orient Expressa*, *Espresso Siena* ne nudi ekstravaganciju, već priliku da se osjeti čarolija vintage željeznice i otkrije srce Toscanne u ritmu prošlih desetljeća.

Ovo nije samo vožnja vlakom, već putovanje u neko drugo vrijeme, kada je pogled kroz prozor bio jednako vrijedan kao i odredište.

I zato, ako se nekad zapitamo kuda ide ovaj vlak kojim smo krenuli, dobro je znati da ga možemo mijenjati. A ima mnogo zanimljivih vlakova u ponudi.

Gorana Koporan

Zahuktava se 1. HNL

Utrka *Dinama* i *Hajduka*

Foto Hina/ Dario GRZELJ

Iako je odigrano samo osam prvenstvenih kola, već sada se čini kako će glavne uloge, prema očekivanju, igrati prvi favorit *Dinamo* i njegov najveći rival *Hajduk*. Pobjede protiv *Slavena* (4:1), odnosno *Lokomotive* (2:0), uz osvajanje novih bodova, učvrstile su njihovo leadersko mjesto na tablici 1. HNL. Uz, naravno, činjenicu kako Zagrepčani, nakon trijumfa u velikom derbiju, imaju tri boda prednosti.

Fantastični *Dinamo*

Kako trenutačno stvari stoje, nakon tri *Dinamove* fantastične predstave (*Hajduk*, *Fenerbahce* i *Slaven*), novi predsjednik **Zvone Boban** napravio je odličan posao. Modri stroj, nakon malog zastoja (*Varaždin*, *Gorica*), briše sve pred sobom i ušao je u lijepu i efektu pobjedničku seriju započetu trijumfom na Poljudu (2:0). Prvi europski susret protiv *Fenerbahcea* (3:1), uz uvjerljivu pobjedu na Maksimiru, pokazao je kako momčad **Maria Kovačevića** ima i »ino snagu« za iskorak na međunarodnoj sceni. Odlične

su to vijesti za poboljšanje hrvatskog euro koeficijenta, ali i pozicija *modrih* za sljedeću sezonu. Konačno, rutinirana domaća pobjeda protiv *Slavena* odnijela je mogućnost za osvježavanje momčadi i priliku za igrače koji još nisu imali prilike odigrati značajniji broj natjecateljskih minuta (**Theophile, Bennacer, Bakrar, Kulenović, Mudražija, Varela**). Pobjeda i tri boda nisu dolazili ni u kakav rizik, a istovremeno je nekoliko standardnih nogometaša dobilo zasluženu poštedu pred nastupajućim susretom protiv *Macca-bija* u 2. kolu Lige Europe. Ostane li *Dinamo* neporažen i u drugom euro ispitu, onda se slobodno može reći kako je pred njima lijepa nogometna jesen na svim kolosijecima.

Probuđeni *Hajduk*

Službeni podatak kako Splitsani nisu zabilježili prvenstvenu pobjedu još od 24. kolovoza (*Osijek* 2:0), ozbiljno je zabrinuo sve navijače (ali i stručni stožer) *Hajduka*. Stoga je subotnji duel protiv *Lokomotive* dočekan s izvjesnom dozom strepnje i suzdržanosti, jer prostora za kiks

nije smjelo biti. I nije ga bilo. Prvi gol **Rebića**, na asistenciju **Livaje**, otpuhao je sve sumorne vjetrove s Poljuda, dok je pogodak **Kalika** definitivno potvrdio pobjedu i donio toplo pobjedničko sunce. Prekinuti crni niz neuspjeha u posljednja tri prvenstvena kola istopio se svjetlošću toliko iščekivane pobjede i donio svjevrsno buđenje prvog pratitelja i drugog favorita za osvajanje naslova. Rasterećen europskih obveza, *Hajduk* ima kompletan fokus na domaće prvenstvo i trebao bi u potaji, naravno svojim dobrim igrama i pobjedama, vrebati potencijalni kiks vodećeg *Dinama*. Subotnja predstava protiv *Lokomotive* pokazala je kako bi to trebalo izgledati.

Zanimljivo i neizvjesno prvenstvo

I ostali članovi superligaške hrvatske karavane svojim igrama i rezultatima potvrđuju kako će aktualna sezona biti izuzetno zanimljiva i neizvjesna. Nakon osam odigranih kola tablica, izuzev prve dvije pozicije, izgleda pomalo neočekivano. Treće i četvrto mjesto s 12 osvojenih bodova drže *Varaždin* i *Lokomotiva*, dok je samo bod iza njih petoplasirana *Gorica*. Do skora pretposljednji *Osijek* je gostujućom pobjedom protiv najugodnijeg iznenađenja prvenstva *Gorice* (1:0) skočio na šestu poziciju i ima isto bodova kao i sedmoplasirana *Istra*, te osmi *Slaven* (9 bodova). Najneugodnije iznenađenje je prošlosezonski osvajač dvostruke krune *Rijeka*, koja je pretposljednja sa samo 7 osvojenih bodova. »Fenjer« je i dalje u vlasništvu posljednjeg *Vukovara* (5 bodova). Ali već sljedeće kolo može donijeti nove promjene na tablici 1. HNL.

D. P.

VESLANJE

Martin Mačković drugi na SP

Najbolji subotički veslač svih vremena **Martin Mačković**, veslajući u paru s **Nikolajem Pimenovim**, osvojio je srebrnu medalju na Svjetskom prvenstvu u Šangaju (Kina). Oni su bili drugi u finalu discipline

Foto: Olimpijski komitet Srbije

dubl skul s vremenom 6:13,57, iza pobjedničkog para iz Poljske, a ispred rivala iz Irske. Nakon osvajanja Svjetskog kupa u Luzernu (Švicarska), ovim rezultatom Mačković i Pimenov dokazali su kako spadaju u sam vrh svjetskog veslanja u ovoj disciplini.

POGLED S TRIBINA

Luka Modrić

O legendarnom kapetanu hrvatske nogometne reprezentacije napisano je »milion« tekstova i kada se čini da odlaskom iz *Real Madrida* godine uzimaju svoje, **Luka Modrić** je prelaskom u redove *Milana* ponovno u žiži interesiranja. Numero 14 igra kao mladić, jer što drugo reći kada jedan 40-godišnjak u nedjelju navečer odigra cijeli susret protiv prvoplasirane momčadi talijanskog prvenstva i branitelja šampionskog naslova *Napoli*. I bude jedan od najboljih na terenu. To može samo »il phenomenu« Modrić. Stoga ne čudi »Lukamania« koja je zavlada među pristalicama *rossonera* i rekordan broj prodanih majica s njegovim imenom na leđima. Jer svi bi željeli imati dio čarolije koju je on donio u momčad koja uvijek juriša na naslov prvaka Italije, a ove godine bi se ta želja i mogla ostvariti. Jer njihov veznjak obara rekorde igrajući kao u svojim najboljim danima. Pobjedonosnim golom protiv *Bologne* postao je najstariji vezni igrač *Milana* koji je postigao pogodak u Serie A i čini se, prema

viđenom, da Modrić ima još puno snage u svojim plućima i nogama. Naravno, sve to raduje i izbornika **Zlatka Dalića** koji i dalje svoju reprezentativnu filozofiju gradi na postavci momčadi koju predvodi njen nezamjenjivi kapetan. Pred Hrvatskom su dva odlučujuća susreta, protiv Češke i Gibraltara, nakon kojih bi viza za SP bila definitivno čekirana. A Luka Modrić je, prema svojim igrama u *Milanu*, spremniji nego ikad.

D. P.

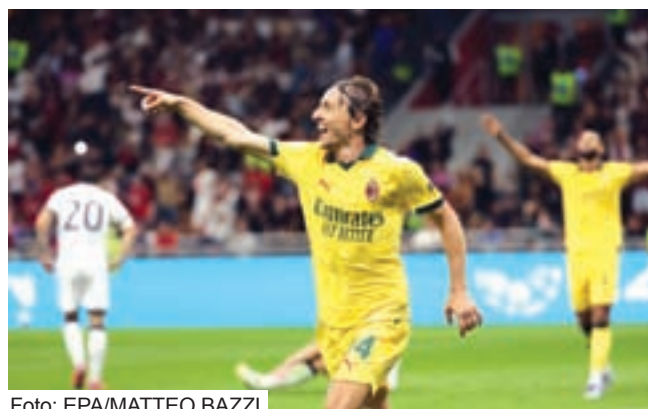

Foto: EPA/MATTEO BAZZI

Umotvorine

- * Ako želiš praviti greške, slijedi masu.
- * Nekad su izgovori samo dobro upakiran strah.
- * Zvijezde ne mogu sijati bez tame.

Vicevi, šale...

Došla žena mužu u posjet u zatvor pa ga pita:

- I kako ti je ovdje dragi, kako se osjećaš?
- Kao kod kuće!
- Kako to misliš?
- Pa ovako: jelo je neukusno, odjeća neizglačana, a ne smijem ni izlaziti.

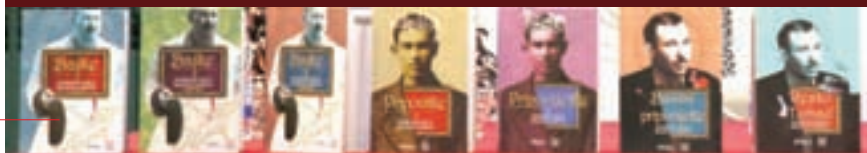
- Kakav ti je kulturno-zabavni život?
- Nikakav. Kad sam kulturni, nije mi zabavno.

Aforizmi

- * Na svijetu ima više dobrih nego zlih ljudi, ali su zli bolje organizirani.
- * Onaj tko ne govori o svojoj boli, širi je na druge.
- * Neki misle da je zadržavanje nekoga ili nečega ono što nas čini jakima, ali ponekad je to puštanje.

Vremeplov – iz naše arhive

Miholjdanski susreti, Bereg, 2015.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Zahajdučio se u kudeljli

U Babinoj Gredi živio jedan što nije znao za grijotu i sramotu. U svakoj kući na poso hrlu, svega imaju, a u njeg ni jedno krme ni kokoša ni gusaka, ni klipe drveta za zimu samo dva goluba, a i ti nisu parnjaci – jedan gušav, drugi gačav. Žena škrtila i patila se, on samo ide u čizama ko da je svaki dan nedelja, prolazi kroz selo ko peto i smije se:

– Nek velu šta oćeju – lošo oni živu.

Žena naškrtila se napatila se, bila ogorčita i naoštrita pa jedared kaže:

– Viš kaki si, a vide kaki su ljudi! Treba da se stidiš proč kroz selo!

– Ne znaš ništa osim to malo posla kućanskog – počo on da se ciri.

– Oni su tako otrani, a mene je moj dađa od malena ovako otranio – da mislim, da tražim boljeg života. Poslem ćeju oni viditi ko sam ja.

Drugi dan iza jutra on nabio torbu i ošo u kudeljli. Tamo vručina, komarci navalu da ne znade šta bi od njiove besnosti, sav se ojedio već prvog dana al sedi unutra, dok iz torbe nije nestalo. Iziđe on onda iz kudeljle – a to je bilo istom kad naišo jedan iz sela.

– Komšija, je l pitaju za mene u selu?

– Niko ni ne znade da ti nisu u selu.

– Je l moguće da se nije pročulo da sam se ja zahajdučio odavde – odande biće sedam-osam dana – hajduk se nabesio.

On mislio da su to u selu dali na javu da su svi drhtali i štreпали a vid' de: ovaj se samo nacirio i ošo.

Sad se samo nabesio. Ide on u selo. Kad nisu znali di je bio, oni ćeju doznati kad on pretisne. Biće: prepovedaj pa prepovedaj di si mudrost sakupio – samo kad dodže dilo na vidilo. Nije to šala: niko se još nije zahajdučio ni do pola noći, a on toliko bio u kudeljli!

Iza jutra nakitio se ko diver i ode proč se kroz selo. Taman on do crkve, kad vidi na tornju izrasla trava, a popin bik jede zelen, paštrnjak i mrkvu. Evo njemu drvo pod sikeru. Da vidi oćeju l se sad opameti i njegovu mudrost dati na javu.

– Ljudi, – kaže on – ubićeju vas nevolje kad niste čuvarni. Di je to još bilo da bik jede paštrnjak i mrkvu dok imade trave?

Dobro, al kako ćeju kad je trava na tornju?!

– Lako. Po merdevina! – kaže on. – Kad popase travu tako će i sići.

Nikad bik na merdevina nije išo na tavan, al sade ga nosu po merdevina na toranj. Mora se – trava je tamo. Baš su bili na tim poslu istom popina kuvarica čubne pod merdevine da vidi to čudo. Što dalje to gorje, dok jedared ne puče, počelo se kmđat i bik pade na kuvaricu, pa je ubije.

– Jaoj, šta si naradio?! – digla se cela ajka na njeg ko na vuka. – Kako ćemo popi kazati da je bik pao na kuvaricu?

A on veli:

– Lako. Bolje da je pao na nju nego kojem od vas na mamu, jel bi ljudi još mogli pomisliti da ste od bika roditi.

Ljudima odlane – vidu da bez njega nema ništa, oćeju-nećeju vidu da njegova pamet mora na kantar bar po kile prevagnit već njiova.

Oni tu stoju kad idu jedni, našli šarage. Svaki pita:

– Šta je to?!

Nikad za veka niko nije vidio tako što. Svi čute, a on samo dodže, pogleda i veli:

– Rebri Kraljević Marka.

Ljudi sade samo stoju, pa se čudu:

– Mi baš ništa ne znamo, a ovaj zna sve.

A on:

– Ko vam kriv što se i vi niste zahajdučili i prošli sveta i sveta ko ja!

Pričao Stipa Ubričić, Gibarac, r. 1912. g., sitan zemljoradnik

Do neba drvo, 1963.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Muškara

Kad li baka Janja čuje šta j novo? Posidali pa započinje: »Čeljadi evo sam što ću krenit javila mi druga Anica Zecova da j Marta Kočijaševa zalegla. Kaže da se danima žalila da ju štagod probada. Divanila da j sanjala dicu, pokojne dadu i majku, baku i didu, staru i starog. Mislili u kuće da j to na vrime kad ono baš i ni. Kaže da ju bila vidit baka Jula. Zna-te ju? To j ona što j porođivala po sela. Što kažu da se razumi više neg doktor. Rekla j da joj možu sprimat ruvo za saranit. I koda zna šta ju čeka Marta j kaže niki dan rekla da ju saranu u škokačkom. I kaku maramu da joj zavežu j kazala«. Baka Marica objašnjava da j mislila da j Marta davno bacila kašiku. »No ni ni čudo. Ujutru kasam se probudila nisam znala koji dan. Ta ne znam šta sam sinoćke jila a kamo l da pamtim ko j umro. Al Janjo sićaš se da s Martu zvali i Muškara? Jest da ni smio niko naglas reć jel se znala potuć ko muško dok si reko britva. Od maloći bila s muškima u sigranju. Bila gurava i žilava. Ni mogla ni trena stajat u mistu. Voljila se šutovat s muškim. Isprva ju nisu tili primit, onda su ju pušćavali kad kogod zafali a na kraju su ju išli kući zvat šutovat se«. I strina Evča kaže da j čula za baka Martu Zecovu, oće kazat baka Martu Muškaru. Kaže da j čula da ni marila za bebe i ženska sigranja. »Kažu, njoj da j bilo sigrat se s muškima lopova i džandara, šutovat se, klidžat se, škatat. Znala j kažu it i koju zakurdit s muškima u Lanciget. Ni voljila šokačko ruvo ni pomagat u kujne. Svi mislili da j malo skrenila«, strina Evča će. Nastavlja: »Al danaske to ni nikako čudo. Čeljadi Muškara kolik oš. Pa glete, čak se ženske i u muške pritvaru kako čujem«. Baka Manda još dodaje: »Njevi imali najbolje konje u selu. Radili svoje a bome išli i nadničarit konjma. Kaj tribalo digod zapet konjma išlo se zvat Kočijaševe. Kažu, čim je mogla popet se na kola Marta j kočijašila. Konji ju voljili i slušali ko nikog. Tirala j konje bez kajasa. Kad vikne, cokne jezikem, zafička jel pucne kandžijom konji znali kud i šta triba. Kandžijom ni udarila konje ni kasu tribali iz sve snage povuć. Čeljadi što j kočijašila al je voljila i jašit. I tu joj malo ko bio ravan«. »Kako se neb sićala Marte Muškare. U škulu smo išle zajedno. Kasu se utecavali u tračanju onaj pobeđivala i muške«, baka Tonka će. Baka Janja podsića: »Čeljadi onda j mala gurava Marta Muškara otfrknila ohoho. Blo je svud kako b rekli. Stat pa gledat u nju. Ta niko joj ni smio blizu doć od muški. Znala se i kartat. Tila se it i kartat u bircuz nediljom potli mise al ju kažu nisu primili. Bila matora divojka ka j ošla na viru za Jozu. Joza bio kažu najači u selu. Voljio odviše vina a u bircuzu kad povuće časkom se zno potuć. Bio i sam taki rabadžija. I na kraju možete zamislit? Smirila ona Jozu časkom. Potli Joza bio manji od makovog zrna? Odreko se vina i bircuza. Kažu, misio j rizance, peko kolače, kuvo, dadiljio i šta sve ni. Kako b danaske rekli, imali su moderan brak«. Svi u smi. U sebe isapim: »Kako čujem i vidim danaske se sve izokrenilo. Kogod b reko da će bacit kašiku poslidnja muškara u selu kad ono i ni tako. Kud ide ovaj svit?«.

U NEKOLIKO SLIKA

25. Festival bunjevački pisama

Šape s medom

Šape s medom su starinski kolači koji su se nekada obavezno pripremali za Božić, ali i za svadbe i ostale obiteljske svečanosti. Domaćice ih rado pripremaju i danas. Mogu se pripremati s orasima i medom. I jedne i druge dobro podnose stajanje i mogu se pripremiti ranije. Bolje su i ukusnije kad malo odstoje. Osim sastojaka, za njihovu pripremu potrebni su kalupi (modlice) različitih oblika.

Sastojci:

- 1 šalica masti
- 1 šalica šećera
- 2 jajeta
- 1 mala žlica sode bikarbone
- 3 šalice brašna
- 2 žlice meda
- šećer u prahu

Priprema:

Miksati mast sa šećerom dok ne postane pjenasto. U izmiješanu smjesu dodati jaja, brašno, med i sodu bikarbonu. Miješati smjesu dok ne postane glatka. Ručno odvajati manje komade tijesta i utisnuti ih u kalupe (kalupe nije potrebno mazati mašću). Peći u pećnici oko 20 minuta na 180 stupnjeva Celzija. Vruće ih vaditi iz kalupa. Kada se ohlade, posuti ih šećerom u prahu.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

PRETPLATITE SE

TUZEMSTVO
☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**
☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

* Zbog povećanja troškova dostave novina primaran smo povišati cijenu pretplate. Hvala na razumijevanju.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna

HRVATSKA RIJEČ
Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

www.hrvatskarijec.rs

Hrvatska riječ u PDF-u
Pretplata na internetsko izdanje

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: **OTPVRS22**
AD MS FIL Subotica
IBAN: **RS35325960160000218862**
NIU Hrvatska riječ
Preradovićeva TI, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«
Preradovićeva TI, 24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa: **325950060001449230**

RADIO MARIJA
Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:
NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

KONTAKT:
Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:
 Radio Marija Srbije
 Radio Maria play

www.radiomarija.rs

 @Radio.Marija.Srbije

 @radiomarijasrbije

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:
- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

Astra Telekom 011 44 22 009

nedjelja,
5. 10. 2025.

s početkom
u 17 sati

Kazališna dvorana Stara Pazova
Ćirila i Metodija 19,
Stara Pazova

